ANUL IV No. 5—7 LEI 10 EXEMPLARUL MAI—IULIU 1935

Cuget Moldovenesc

Foaie lunară a Societății Culturale Naționale „GEORGE ENESCU", Bălți Str. Ion Creangă 11
Director: MARC VALUȚĂ Prim redactor: PETRU STATI Administrator: MIHAL HORN

ÎNCHINARE

Măriei Sale Carol II

M. S. REGELE CAROL II

Regele tuturor Românilor

Slăvit să fii! Tu cel mai mare
Și falnic Craiu răsăritean,
Sortit de mult la Neagra Mare
Să 'nalți acvila lui Traian.

Pe când erai de noi departe,
Dar cu durerea printre noi
(Căci depărtarea 'n veci desparte
Doar pe acei de suflet goi)

Mereu, cu mânile-amândouă
Spre ceruri, ne rugam să vii,
Tu Vestitor de viață nouă,
Renăscător de bucurii.

Și-atunci, Ecou nădejdii noastre,
De aripi peste munți purtat,
Din înălțimile albastre
Luceafăr viu, Te-ai arătat!

Au tresărit feciorii gliei,
De-acelaș gând pe 'ntinsul plaiu:
Venea din zarea pribegiei
Urmaș lui Ștefan și Mihai...

Vlăstar de vulturi, Domn și Rege,
Și cel mai luminos din ei,
Tu preamărind străbuna lege,
Din țară faci un cuib de lei.

Zădarnic de acum dușmanii
Din răsărit până 'n apus,
S'or mai trudi să-i smulgă anii
ScrișI pentru ea de Cel de sus:

Veghiază țării printre astre
O stea de strajă 'n infinit,
Ce din nisipul vieții noastre
Durează stâncă de granit...

Petru Stati

BIBLIOTECA UNIVERSITĂȚII IAȘI
18 SEP 1935

Cuvânt despre Episcopia Hotinului

Activitatea bisericească a Bălţilor se concentrează în jurul Sfintei Episcopii a Hotinului, reînviată acum zece ani, din cenuşă. Vechea Episcopie de Hotin avusese o existenţă precară. Înfiinţată după toate probalităţile, la anul 1655, soarta ei este în directă atârnare de rezultatul războaielor ruso-turce. Când ieşeau învingători Ruşii, funcţionarea ei înceta numaidecât, până când la 1813 stăpânirea rusească socotise să-i pună definitiv, capăt.

In această primă perioadă de fiinţare iese în relief o figură luminoasă de prelat, Amfilohie Hotiniul, cărturar sârguitor, căruia istoria literaturii româneşti de pe la sfârşitul secolului al XVIII-lea, îi rezervă un loc deosebit, pentru o activitate literară ce ieşea din comun.

După 110 ani de dominaţie străină, la 1923, congresul eparhial din Chişinău, chiamă în unanimitate pe P. S. S. Visarion Puiu, pe atunci Episcop al Argeşului, în fruntea reînfiinţatei Episcopii a Hotinului, cuprinzând jud. Hotin, Soroca şi Bălţi.

Din vechea Episcopie nu mai dăinua nimic. Era vorba de creat totul din nou şi în condiţii peste măsură de neprielnice. Să nu se uite că în Basarabia spre deosebire de celelalte provincii alipite, regimul rusesc absolutist suprimase orice urmă de biserică şi şcoală românească, iar ce s'a făcut, de după unire începe.

Iată, de altfel, ce mărturiseşte însuşi P. S. S. Episcep Visarion, în „O dare de seamă episcopală" :

„Când am venit la Bălţi în Mai 1923, oraş prin care trecusem şi altădată cu desgustul ce produc tuturor călătorilor aşezările omeneşti primitive şi întocmirile întârziate, am găsit un oraş de gloduri, cu o singură biserică ortodoxă pentru o populaţie de peste zece mii suflete creştine... Nimeni nu se îngrijise din vreme de o locuinţă pentru episcop, nici de local pentru cancelarie, nici pentru personalul din jurul unei episcopii şi tot aşa de funcţionarii trebuitori administraţiei eparhiale Găsindu-mă singur, neînsoţit nici măcar de vreun călugăr de serviciu, că zădarnic am cerut mitropoliei de Iaşi şi Episcopiei de Huşi să-mi trimită măcar pe.o vreme câţiva clerici destoinici, pentrucă nimeni nu voia să vie în Basarabia ameninţată imaginar de bolşevici, abia după şase luni, toamna, am putut dobândi pentru locuire o casă cu chirie a unei familii armeneşti, fostă vremelniceşte adăpost de prefectură şi cu totul necorespunzătoare unei reşedinţe vlădiceşti, şi aceasta mi s'a dat numai după ce generalul Ioan Popovici, comandantul militar al Basarabiei în Chişinău, a constrâns autorităţile locale, că se apropia iarna şi nu aveam adăpostirea cuvenită nicăieri. Incât, din lipsa de pregătire prealabilă şi din desinteresarea centrului, în loc să încep imediat organizarea trebuitoare unei asemenea noui instituţii, a trebuit să pribegesc luni de zile pela monastirea Neamţului, şi deacolo, să urmăresc şi să cer şi să îndemn prin scrisori şi telegrame, dobândirea unui adăpost,—parcă venisem în Afganistan, iar nu în ţara mea şi pentru biserica neamului meu. Zic, aceste vorbe, pentrucă cu puţină vreme înainte s'au înfiinţat episcopiile Oradiei şi a Clujului, iar pentru trebuinţele acelora s'au cumpărat imediat localuri îndestulătoare şi li s'au adăugat toate îndestulările dela început,—şi bine s'a făcut...

Preoţii locali, mult stingheriţi în trebile lor prin venirea peste dânşii în acest oraş a unei episcopii, şi tot aşa celelalte autorităţi mireneşti locale, streine de menirea unei asemenea instituţii, priveau la apariţia noastră ca la ceva nou şi strein de preocupările lor, iar clerul din eparhie, amorţit, vedea înfiinţarea episcopiei cu neîncredere şi cu indiferenţă, având gândul mereu spre Chişinăul, de care nu se îndura să se despartă. Deci după desorientarea şi desinteresarea centrului bisericesc şi a celui politic dela Bucureşti, faţă de trebuinţele înfiinţării acestei episcopii, am avut şi indiferenţa clerului din eparhie. Nimeni nu-mi dădea vreo povaţă, vreo îndemnare sau vreun fel de sprijin. Abia mai târziu am găsit în cale şi câteva suflete nobile.

Dar, cu toate acestea, lipsit fiind şi de oameni şi de mijloace, am început întocmirea episcopiei din Bălţi, numai cu gândul la ajutorul lui Dumnezeu, şi compătimit numai de biata mamă-mea, în vrâstă de peste 70 de ani care locuia la mine şi-mi chivernisea săraca-mi gospodărie, şi am pus început cu prea mari greutăţi. celor ce se văd şi celor câte se descriu în actele arhivei acestei episcopii între anii 1923—1933".

Primind această moştenire P. S. S. Episcopul Visarion Puiu, în timp de doisprezece ani numai, izbândeşte să înfăptuiască cea mai înfloritoare Eparhie din ţară.

Lipseau locaşurile de rugăciune, Episcopia nu avea nicio clădire pentru îndeplinirea menirii ei. Din râvna şi stăruinţa Inaltului Prelat iau fiinţă numai la Bălţi: Biserica „Sf. Apostoli", Capela „Cuvioasa Paraschiva", Biserica „Sfinţilor Voevozi" şi sunt cumpărate în vederea nevoilor Episcopiei 10 mari imobile în acelaş oraş, în afară de cele dobândite în celelalte oraşe capitale de judeţ din Eparhie.

P. S. S. Episcop nu avea unde oficia serviciul divin, nu avea unde locui. In acest scop s'au ridicat o reşedinţă episcopală demnă de un Prinţ al bisericei şi o măreaţă Catedrală „Sfinţii Impăraţi Constantin şi Elena", pentru a cărei terminare s'au cheltuit 20 milioane.

Acelaş ritm de viaţă nouă a cuprins întreaga Eparhie: s'au construit 12 Biserici; 86 sunt în curs de reparaţie, au fost reparate 209 şi 144 se găsesc în curs de construcţie, Numai capitolul acesta al reparaţiilor, însumează până acum impunătoarea cifră de 200 milioane lei.

Invăţământul religios, aproape inexistent mai înainte, capătă un puternic sprijin prin înfiinţarea unei „Şcoale de cântări şi seminar monahal" In anul 1925 la Sf. Monastire Dobruşa, P. S. S. Episcop Visarion întemeiază deasemeni în anul 1927, un aşezământ de educaţie practică „Şcoala de gospodărie sătească pentru fete" la Sf. Monastire Japca.

P. S. Episcop al Hotinului reînvie pentru cultură frumoasele tradiţii ale Brâncoveanului. Intreţine refugiaţi transnistrieni la învăţătură. Trimete cărţi tipărite în limba naţională, Bisericii albaneze de curând declarată autocefală. Pregăteşte clerici pentru Albania şi pentru Mitropolia grecească din Australia. Insuflă un impetuos avânt vieţii monahale, restaurând vechile mănăstiri aflate în ruină, pe plaiurile Basarabiei de Miază-Noapte.

Pentru întărirea credinţei creştine şi luminarea norodului Sf. Episcopie a Hotinului editează peste 60 de tipărituri, fără a mai vorbi de ajutoarele acordate instituţiilor culturale mirene precum şi scriitorilor de merit, ale căror opere folositoare n'ar mai fi văzut în cea mai mare parte, lumina tiparului, dacă nu li s'ar fi pus la dispoziţie mijloacele necesare. *)

Aceste realizări săvârşite în spaţiul scurt a doisprezece ani, conturează definitiv pentru istoria neamului nostru strălucita figură apostolică a Vlădicii de Hotin.

CUGET MOLDOVENESC

---

*) In decurs de 12 ani, Sf, Episcopie a Hotinului a cheltuit 7 milioane lei pentru publicaţii cu caracter religios-cultural şi 5 milioane lei pentru opere de binefacere.

Omagiu P. S. Visarion, Vlădică de Hotin

la sfinţirea Catedralei Episcopale din Bălţi

Reîntoarcerile în trecut nu sunt numai prilejuri de romantică melancolie, ci adeseori pentru cei care şi-au adâncit rosturile fiinţării lor pământene, constitue tot atâtea popasuri odihnitoare la umbra înfăptuirilor săvârşite şi sub lumina făuririlor ce stau să vie.

In răscrucea unui popas Vlădica de Hotin se odihneşte, pe când neguri depărtate se risipesc treptat şi lămuresc pâlpâirile de vedenii ale anilor de odinioară...

Mulţi s'au mai perindat de atunci, sunt doisprezece ani de când şi-a strămutat păstorirea pe plaiurile Basarabiei regăsite, dela Curtea de Argeş învăluită în legendă. Un vlădică pururi nou la suflet, chemat la o eparhie reînviată. La drept vorbind nu reînviere, ci un nume ruinat, o episcopie dispărută, cărora Vlădica trebuia să le redee strălucire de viaţă.

In orice om închinat faptei îşi împleteşte gândul un visător.

Şi vlădica visa. Peste mărăcinişurile şi spinii din juru-i vedea răsărind mlădioase cupole albe, cu înălţarea lor de spiritualiate pură spre orizonturi înflorite de văpaie...

Apoi a venit fapta. Paraginile au fost sorbite de vijelia de piatră care le cotropea continuu. Târnăcoapele netezeau dărămăturile şi făceau să râureze temeliile. Iar lăcaşurile dreptei credinţe, soliile iluminărilor fără de ţărmuri, reintegrau bietul nostru pământ în cer.

Astăzi clopotele vestesc cu sunet grav de bronz, zi falnică de sărbătoare; doar nu în zădar unul din cele mai dragi gânduri ale vlădicii îşi vede eternizată evlavia în piatră.

S'au adunat căpetenii strălucite de oaste, mari dregători, popor creştin din cele patru laturi, iar în fruntea lor îngenunchiază la altar, fâlfâindu-şi mantia voevodală, însuşi domnitorul ţării, pe când arhierei veniţi de aproape şi de departe, cer binecuvântarea tăriei prea sfinte. asupra dumnezeescului locaş răsărit ca o minune la margini păgâne de lume...

O lacrimă se iveşte în ochii Vlădicii, de când aşteaptă clipa aceasta.. iar pietatea lui dreaptă ca o columnă ce se înalţă spre zenituri de ideal, stă pentru un neam întreg, simbol unei credinţi ce nu moare, ce nu poate muri.

CUGET MOLDOVENESC

Christ văzut ca individualitate

de Oscar Wilde

„N'am nevoie de adepți. In clipa în care aș descoperi că cineva împărtășește credința mea, eu aș părăsi-o; sau o am întreagă pentru mine, sau de loc", (Oscar Wilde).

Câtă deosebire între cuvintele de mai sus ale lui Oscar Wilde și vorbele rostite de Christ: „Veniți la mine toți cei osteniți și împovărați și eu vă voi odihni pe voi"! Cu toate acestea, după Oscar Wilde, unul din marii esteți și literați ai omenirii, Christ e cel mai mare individualist. Wilde o afirmă lămurit în confesiunea sa, scrisă în închisoare, sub sumbrul titlu: „De Profundis". Ba, pentru dânsul, Christ e primul individualist în istorie [1]). Ce explicație are oare această atitudine a lui Oscar Wilde față de Christos? Și pe ce bazează susținerile sale? Iată întrebări pe care și le pune oricine, în mod firesc și la care vom căuta să răspundem în cuprinsul acestui articol.

*

Individualist — după definiția unui gânditor care se ocupă cu creațiunile genialului individualist H. Ibsen — „este acela care se socotește pe sine ca scop ultim al acțiunilor sale și care urmărește să se folosească de ceilalți oameni ca de niște unelte, în vederea creșterii nemăsurate a eului său [2]). Individualistul extrem, care a fost Max Stirner, spune și el acelaș lucru, însă cu alte cuvinte.

„Nu omul general este om, ci eu, un om absolut hotărît — eu Max Stirner sunt omul. Omenesc e ceeace fac, gândesc, simt eu.

Acest om absolut determinat, acest individ, este măsura a orice". [3]) După Stirner deci „eul" e singura realitate și are un scop propriu. Spre deosebire de „individ", societatea sau statul nu există, căci n'au un corp al lor. Acestea sunt „fantome" sau "aparențe" [4])

Și, evident Stirner aprobă față de aproapele nostru, ca o consecință a susținerilor lui, următoarea conduită: „Nu vreau să-ți recunosc nimic, să-ți respect nimic, vreau doar să mă servesc de tine".

*

Intrebarea care se pune acum este: a fost Christ individualist? El, care prin învățăturile și faptele sale s'a adresat tuturor oamenilor. Invățătorul care zicea: „Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și vă rugați pentru cei ce vă supără și vă prigonesc", putea să fie un individualist? El dăduse doar omenirii o nouă poruncă: ‚să vă iubiți unul pe altul, precum v'am iubit eu pe voi" [5]) și un admirabil principiu moral: „Ceeace voiți să vă facă vouă oamenii, faceți și voi lor". A voit Christ să se servească de ucenicii lui ca de niște unelte, pentru creșterea eului său?.

Nu, desigur că nu. N'ar fi dat atunci pilde de umilință și de smerenie; ca „învățător" și ca „domn", n'ar fi spălat picioarele ucenicilor săi. „Care între voi va voi să fie mai mare, să fie vouă slugă"—le spune Christ discipolilor săi. Atunci, cum susține Wilde, că Hristos a fost cel mai mare individualist al lumii?

„Umilința - zice Wilde—e numai un chip de manifestare. Christ caută totdeauna „sufletul" omului; îl numește „împărăția lui Dumnezeu" și-l găsește în ori și cine". Evident, Christ s'a adresat și fiecărui om în parte, când s'a adresat tuturor. Totuși, el a cercetat pe cineva sau s'a oprit asupra faptelor lui, numai atunci când aceasta i-a servit ca o ocazie pentru faptele și pildele ce le dădea tuturor. Căci, regenerând din punct de vedere moral pe fiecare individ în parte, nu ajungi cu timpul la regenerarea morală a unei societăți întregi? Și dela binele mai multora, nu poți să te îndrepți către binele tuturor? Christ a vorbit apoi în multe rânduri mulțimii. (Predica de pe munte, vorbirea cu prilejul căreia s'au înmulțit pâinele și peștii etc...) Atunci s'a adresat tuturor și desigur, indirect fiecăruia în parte. Aceasta însă nu este individualism. Scopul suprem, către care duc toate mijloacele folosite de Christ e realizarea „împărăției spirituale" a lui Dumnezeu în sufletele tuturor. [6]) Pentru ce recomandă și propovăduește Christ dragostea de aproapele, facerea de bine, dacă nu pentru pacea și prosperarea tuturor, pentru bunăvoirea între oameni, pentru armonia socială?

„A trăi pentru alții ca o țintă anume conștientă, nu era crezul lui Christ".—spune Wilde. Când zice: ‚Iertați vrăjmașilor voștri, n'o zice de dragul vrăjmașului, ci de dragul tău însuți". Dar cine poate fi acel „tu" pentru Christ? Evident, oricine, căci pentru Christ orice om este aproapele nostru. Cuvintele acestea le-a rostit el pentru toți atunci, din dragostea cea mare pe care a avut-o pentru oameni. Oscar Wilde crede că Christos n'a fost altruist. Faptul trebue să-l punem și pe seama superficialității cu care a cunoscut el evangheliile. Socotindu-le ca operă de pură imaginație, Wilde a fost preocupat numai de impresiunea lor estetică, de efectul puterii

---

1. O. Wilde: „De Profundis" trad, M. Beza, pag. 50.
2. Ossip Lourié: „Fllosofia socială în teatrul lui Ibsen.
3. T. G. Masaryk: „Idealurile Umanității" trad. rom. P. Cancel, Cap. 3. pag. 22.
4. Stirner: „Unicul și proprietatea sa" pag. 128.
5. Ev. Matei Cap. 13 vers. 34.
6. „Impărăția lui Dumnezeu înlăuntrul vostru este" (Luca, Cap. 17. v. 20 24.)

lor de evocare. De altfel, de abia în închisoare le-a cunoscut mai bine, atunci când citea zilnic Biblia şi mai ales Noul Testament. Procedând aşa, desigur i-au scăpat multe pasagii edificatoare. Deşi susţine că Christ n'a fost altruist, Wilde recunoaşte totuşi măcar că: „a scos la iveală însă, că nu este nici o deosebire între vieţile altora şi viaţa ta proprie".[7]) Atunci, desigur, Christ n'a putut fi egoist şi individualist nici atâta. Ba, ceva mai mult, Christ s'a identificat cu semenii săi; a trăit între dânşii, a propovăduit în mijlocul lor, a făcut bine, a pătimit şi şi-a sacrificat viaţa pentru ei. El spune tuturor, că atunci când au ajutat pe fraţii săi mai mici (semenii noştri) Lui i-au făcut binele. [8]) Că a fost tipul omului perfect, al idealului de om, având gândurile sale, simţirea şi conduita lui specială, aceasta arată doar că Christ era o „personalitate", adevăr recunoscut şi de Wilde. De ce atunci Oscar Wilde mai susţine, că Christ a fost un egoist şi un individualist? Explicaţia o vor găsi toţi acei care cunosc viaţa scrierile şi ideile lui Oscar Wilde. Wilde a fost un estet prin excelenţă. Pe dânsul nu-l interesa nici religia, nici morala, nici o manifestare a sufletului omenesc în afară de artă. Şi, ocupându-se numai de artă şi de creaţiunile ei, a devenit în mod fatal individualist. Individualismul acesta îl mărturiseşte Wilde tot în „De Profundis": „Sunt mai individualist ca oricând — spune el. Nimic nu-mi pare de preţ, afară numai de ceeace capeţi din tine însuţi". Şi în alt pasagiu: „Trăiam altă dată numai pentru plăcere. Ocoleam suferinţa şi durerea sub orice formă. Le uram pe amândouă... Nu făceau parte din planul vieţii mele" [9]) Ba, ajunsese chiar să dispreţuiască „altruismul nesănătos" şi munca. In schimb, tot ce se putea transpune în sfera artei, îl captiva. Arta era Dumnezeul lui. Căzut deodată din înalta sferă a preocupărilor sale, acuzat de crimă contra naturii, judecat şi închis, începe să-şi modifice întrucâtva felul său de a gândi şi privi lumea.

Arta devine acum numai un apostol al lui Dumnezeu, un mijloc prin care Wilde descoperă şi adoră pe Christ. Aşa răspunde el într'o discuţie, pe care a avut-o cu un prieten în închisoarea Reading Gaol [10]) Şi de unde mai înainte se ridica contra altruismului nesănătos, acum „susţine că morala trebue să se bazeze pe simpatie"; din starea lui de indiferenţă faţă de societate la început, ajunge să reproşeze societăţii „egoismul ei" faţă de cei pe care i-a condamnat. Şi Wilde găseşte „taina vieţii" în suferinţă. Durerea e acum „cea mai înaltă emoţie de care omul e capabil" şi măsura „oricărei arte mari", iar explicaţia tuturor suferinţelor omeneşti este „iubirea". Totuşi, datorită deprinderii, Wilde a rămas individualist, cu toate izbucnirile de admiraţie ce le are pentru Christ, sub presiunea împrejurărilor vieţii sale. De aceea, în confesiunile sale, printre accentele de altruism, apare vechea sa atitudine individualistă. Ca om, convingerile lui Wilde se sdruncinaseră, dar ca artist nu putea fi altfel. „Pentru a fi un artist suprem, zicea el în închisoare, trebue să fii un suprem individualist" [11]) In adevăr, creaţiile artistice sunt operă de temperament, de gândire, într'un cuvânt de conformaţie sufletească. Artistul redă frumosul ori realul, trecându-l prin prizma sufletului său. Oscar Wilde l-a considerat pe Christ ca pe un artist al cuvântului" sau ca un poet. Pentru aceasta susţine, poate, că a fost un mare individualist. Dar chiar dacă Wilde n'ar fi avut această concepţie cu privire la Christ, rămânea totuşi egoistul şi individualistul Wilde, care, ca artist, îl vedea şi pe Christ tot aşa...

Petru Gr. Vasilu

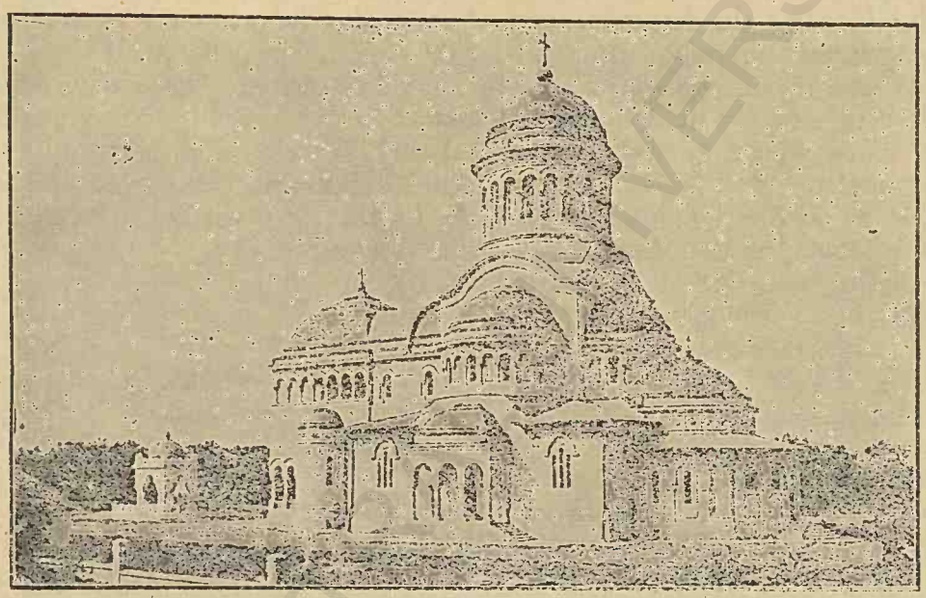

Catedrala episcopală „Sf-ţii Impăraţi Constantin şi Elena"

7. „De profundis" — la pag 51.
8. Ev. Matei Cap. 25 vers. 31—40.
9. Loco cit. pag. 18 şi 31.
10. R. H. Scherard: „Viaţa lui O. Wilde" tr. rom. N. M. Nigrim Buc. pag. 221.
11. R. Sherard; op. cit. pag. 223.

Câteva aspecte de folklor

Folklorul nostru are un deosebit farmec estetic, datorit spiritului poetic al poporului.

Viaţa de păstor în comuniune cu mediul natural—o adevărată interpătrundere între om şi fire, i-a format caracterul visător. Vicisitudinele vieţii i-au acentuat însă şi latura dinamică.

Ciobănia pe înălţimile sihastre, în umbra desimilor sălbatice, pe întinderile rumenite de geana aprinsă a soarelui, în mijlocul naturii prietenoase, unde s'a găsit pretutindeni, i-a vărsat în suflet melancolia şi visurile, l-a făcut să dea dorului plin de neastâmpăr, o notă mai tremurătoare, iubirii puternice, un accent mai duios şi mai serafic, morţii, un zâmbet de seninătate, o atitudine de linişte, căci ştie că simte cu natura o tainică şi organică legătură.

Aceleaşi motive poporane din Nordul Dunării le găsim şi în Sudul Dunării, la Aromâni sau la Românii din Serbia. Suntem un popor romanic, dar folklorul are o notă sud-est europeană; aceasta e una din trăsăturile originale ale neamului nostru, şi de aici vin în mare parte şi problemele speciale ale folklorului nostru.

Circulaţia motivelor ne atestă coeziunea sufletească a Românilor. Cântecul poporan analizat şi selecţionat la infinit prin lunga călătorie în timp şi larga răspândire în spaţiu, e frumos, profund şi universal omenesc.

Fenomenele comune de limbă şi mărturii de unitate folklorică ne duc la unitatea străveche a neamului.

Nomadismul şi transhumanţa au acentuat nu numai unitatea sufletească, dar şi unitatea limbii; aceleaşi schimbări nu numai în fondul latin, ci şi în împrumuturile de cuvinte: albaneze, greceşti, slave. Prin păstorit s'a urmat continuitatea firească între Nordul şi Sudul Dunării. Cauzele transhumanţei sunt: păşunile îndepărtate, repartiţia lor rară, anotimpurile, care determină contraste, supremaţia Turcilor. Până în 1906, mişcările de transhumanţă se făceau liber dintr'o parte şi alta a Carpaţilor. Până la 1630 păstorii nu erau supuşi la nici o dare către stat.

Plugăritul nu e vechiu, e de un secol. Pacea dela Adrianopole 1829, deschizând porturile, a adus o intensificare a agriculturii. Ea a existat şi înainte, dovadă sunt cuvintele latine din domeniul agriculturii, chiar şi la Aromâni.

Cele mai vechi cântece poporane sunt din viaţa păstorească: Ciobanul care şi-a pierdut turma, Stâna prădată.

Miorița e cristalizarea tipică a epicei noastre şi a formei caracteristice de viaţă.

Ea a fost intens studiată. Sunt mai multe variante: două variante Alecsandri, una culeasă de el, alta de Russo; varianta lui Dem. Teodorescu: Judecata păcurarilor—cel mai tânăr e judecat să moară, pentrucă şi-a pierdut oile lui. Lipseşte oaia năzdrăvană şi mama bătrână. Densuşianu are o variantă: „Miorița" laie şi D. Zamfirescu, altă variantă

In Basarabia „Testamentul ciobănesc" şi o variantă la Aromâni, culeasă la Avdela de Papa-Hagi —sunt cele mai vechi.

In Ardeal sunt colinde păstoreşti, care conţin motivul oaiei năzdrăvane.

Cutreerând Basarabia cu aspectele ei blânde, apele argintii şerpuind pe câmpiile întinse, pe pajiştea moale a plaiurilor, lanurile de grâu legănate în valuri molatice, turme de oi presărate pe sprincenele colinelor, rămâi mulţumit că în ciuda nenumăratelor împrejurări vitrege, s'a păstrat elementul etnic cu agera viaţă tradiţionalistă a vechei Moldove a lui Ştefan cel mare. Influenţa rusească e de natură lexicală şi deci efemeră, ea nu i-a atins profundul ei, care e moldovenesc, cu interesante elemente arhaice.

Sunt cântece, care ne oglindesc latura păstorească a Basarabiei. Nu vom da decât unul, un fel de „Testament al ciobanului", cules dela moşul Anton din satul Frumuşica Jud. Soroca, cu ciobani de baştină. E o variantă din caracteristicele cântece din Basarabia.

Frunzuliţă de mohor,
Dacă a fi să mor,
Să mă 'ngroape in strunga oilor.
In jocul mieilor,
Dela deal de stână,
Unde vine valea lină.
Să aud cânii hămăind,
După mine umblând
Şi oile rătăcind,
De mine întrebând.
Cu fluieraşul de soc
Mult zice cu foc,
Cu fluieraşul de vişinele
Mult zice de jele,
De mândruţa mea din sat
Că mândra mi s'a măritat.
Ceru-i mare, stele multe
Şi mai mari şi mai mărunte,
Luminoase 'ntunecoase
Nu-s ca mândra de frumoase.
Inima mi-e friptă arsă.
Frunzuliţă de sulfină.
De a fi să mor
In câmp de mohor,
Să treci pe lângă mine
Bârâţă, bârâţă ţurcană...
Măcar tu să vii
Să mă mai mângâi,
Că mi-e dragă oaia laie
Şi copchila cea balaie.

Cântecul din Avdela, cules de Papa-Hagi.

Dorlu a picurarlui
Lai Ianachi, ş'nu n'erdzi la oi,
T v'idzui vislu că va s'mori:
O, ca s'mor, ca si nu mor,
S'ni-ascultaţ un singur zbor:
La turuşte s'mi ngrupaţ
Prumuveara cind s'vă turnaţ,
S'treacă oili; s'n'i le-acaţ,
S'ni le acaţ, şi si-n'i li mulgu,
Si cu mina mea s'li tundu;
Fluera s'n'i-u avd'dipriună
Cind oili va se-adună;
Tra si hiu şi după moarti
Ni di soţ. ni di oi diparti.

Să fi luat naştere această minunată cristalizare păstorească în nordul Dunării sau în sudul Dunării?

Căci atmosfera în care ne găsim citind această poezie, e identică cu cea din Miorița.

Iată-o în transpunere:

— Măi Ianachi, să nu te duci la oi,
Am visat că ai să mori.
— O, de-oi muri, de n'o muri,
Să-mi ascultaţi un singur cuvânt:
La stână să mă îngropaţi
Primăvara, când vă veţi întoarce,
Să treacă oile ca să le prind,
Să le prind şi să le mulg,
Şi cu mâna mea să le tund;
Fluerul să-l aud mereu
Când oile s'or strânge;
Ca să fiu şi după moarte
Nici de tovarăşi, nici de oi departe.

Indărătul vremilor e un păstor. El singur a rămas neschimbat în curgerea atâtor secole.

Aceeaşi taină, acelaş graiu, acelaş port dela urzirea neamului nostru. Depărtarea de sat, de lume, de ai lui, i-a pus în ochi o dulce melancolie, iubire şi cântec în suflet.

Inima lui va fi şoptit stelelor într'o noapte de vară, cuvântul dor—cuvântul de foc, ce nici o limbă nu-l poate traduce.

In timpuri străvechi, când limba română nu era diferenţiată în dialecte, a circulat acest cântec liric, în care se exprimă dragostea de îndeletnicire pastorească, aşa încât şi după moarte, păstorul ar fi vrut să aibă ceva din îndeletnicirea lui din viaţă. D-l Caracostea într'un studiu asupra Mioriţei afirmă că forma din Epir şi din Basarabia (Testamentul ciobanului) prin caracterul lor pur liric, reprezintă forma cea mai veche a cântecului nostru. A doua fază e colindul ardelean— e un pas spre epicizare, lipseşte animalul năzdrăvan. In faza a treia, motivul oaiei năzdrăvane, care manifestă dragoste reciprocă dintre animal şi stăpân.

Gândul la maica bătrână e cea mai recentă parte.

In multe legende şi colinde există acest motiv.

In „Legendele Maicii Domnului" 1904 de Simeon Florea Marian, sunt legende, unde Maica Domnului caută pe Mântuitorul.

Descrierea frumuseţii lui este făcută adesea în forme identice cu a ciobanului din balada noastră. Din această legendă, motivul a trecut în alte cântece, unde iubita îşi caută iubitul şi mama feciorul.

Un colind cules din comuna Izvoare, Jud. Soroca, a păstrat acest motiv.

Din jos dinspre mare,
Prin Şleahul cel mare
De primblat se primblă
Tot stoluri de voinici,
Toţi cu pogonici (vizitii)
Inainte le-a ieşit
O maică bătrână,
Din jemnă împărţind,
Din gură întrebând:
— Voi stoluri de voinici,
Toţi cu pogonici,
N'aţi văzut, n'aţi auzit
De un fiu al meu?
— Noi, maică bătrână,

A vide nu l-am văzut,
Dar de dânsul am auzit.
Dunărea trecând,
Cetăţi risipind,
Copile alegând,
Pe cele'nante, cosinţate
Cu furca de bârnă,
Cu caier de lână,
Cu fusul de sârmă,
Cu jemnă (cozonac mare) de grâu,
Cu plosca de vin,
Din furcă trăgând
Le trecea de cea parte;
Pe cele sprâncenate
Le trecea de cea parte.
Căluşeanul lui—pana corbului,
Şeuliţa lui-o fălcoaică de smeoaică,
Frâuşorul lui—coada şarpelui,
Sprâncenile lui-spicul grâului,

Ghicişoru lui - coada şarpelui,
Chicuşoara lui - pana stuhului,
Sprâncenele lui - spicul grâului,
Musteţile lui pana orzului.
Ochişorii lui - două muri de câmp
Coapte la pământ, neajunse de vânt,
Coapte la răcoare, neajunse de soare.

Burada în „O călătorie în Dobrogea" publică un cântec cu existenţa maicei bătrâne, care-şi caută feciorul.

D-l Giuglea a studiat folklorul Românilor din Serbia, unde vede asemănări cu folklorul nord dunărean.

Cântecul Dunării (Voinicul care-şi caută mândra) cules la Rotcova, se aseamănă cu Miorita.

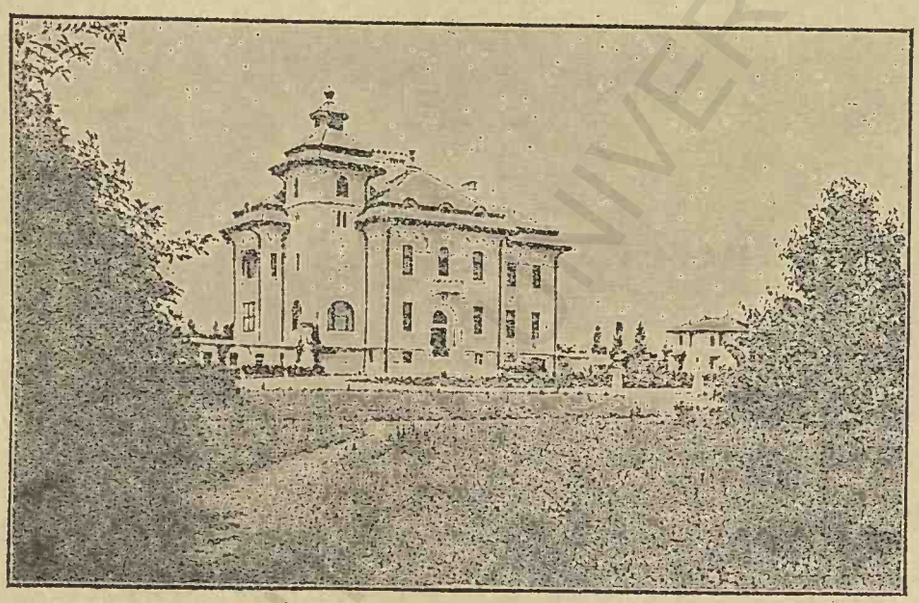

Reşedinţa episcopală -- Bălţi

Intr'o variantă este vorba de un tânăr, un voinic care-şi caută iubita. In a doua variantă culeasă la Costoly, mama îşi caută fiul pierdut.
D-l Giuglea crede că păstorii l-au adus la Dunăre şi avem de a face cu o baladă ardeleană la origine.

Portretul ciobanului sau a voinicului, aşa cum îşi închipuie că se zugrăveşte în mintea mamei sale, este sugestiv. S'au eliminat verbele şi adjectivele, rămânând numai substantivele—imaginile cele mai tari, căci vin dela lucruri şi dau relief sentimentului.

* * *

In poezia noastră poporană sunt motive străvechi, care au circulat, iar originea acestora trebuie legată de o regiune, unde poporul românesc era mai compact.

Interesul pentru folklorul nostru l-a deşteptat influenţa franceză.

In Ardeal interesul conştient l-a arătat Barac, Budai Deleanu, Andrei Mureşanu, Coşbuc.

Până la 1850, nu se poate vorbi aici de un curent conştient. In Moldova s'a ocupat Asachi, influenţat de Vuk Karagici şi Dacia literară prin Negruzzi, Kogălniceanu, Russo, Alecsandri, apoi Xenopol. In Muntenia: Văcărescu, Păun, Heliade Rădulescu, Filimon, Ispirescu, Boliac, Bălcescu, Odobescu, Haşdeu, Tocilescu.

* * *

In Rusia interesul pentru folklor e din 1804. Sub influenţa lui Jukovsky, Stamati, poetul basarabean, începe să se ocupe de producţiile populare. Alexandru Haşdeu dă un articol în „Vestnie Evropâ".

Acolo unde un neam a fost mai periclitat în Sec. XIX ca element etnic, atenţia cărturarilor s'a îndreptat către literatura poporului; deaceea atenţia scriitorilor naţionalişti basarabeni s'a îndreptat spre folklor, căci aici se păstra cu sfinţenie toată simţirea românească.

Poetul rus Puşchin a scris două legende istorice cu subiecte moldoveneşti: a povestit viaţa unui haiduc şi poema „Ţiganii" care oglindesc momente din folklorul nostru. Puşchin a stat în satele Buda şi Cobăieşti de sub pădurea Cobăieştilor. Tadeu Haşdeu a însemnat unele legende din Basarabia: Dragomir, Traian şi Dochia.

Colecţii de poezii poporane basarabene au dat: Madan şi Arbore înainte de războiu şi două colecţii—Buzdugan, după războiu.

Astăzi sunt multe mărturii prin reviste, ele ne scot în evidenţă nota tradiţionalistă cu elemente arhaice în limbă, a folklorului basarabean.

Dela Gaster, S. F. Marian, Gorovei, studiul folklorului a câştigat un suport ştiinţific.

Astăzi prin felul „Institutului de folklor" dela Cluj şi prin activitatea diferitelor reviste, studiul folklorului nostru e la înălţime.

Tatiana Găluşcă

Noapte duhovnicească

Cerul şi-a deschis portiţa
Ploilor cu stele,
Să'nflorească romaniţa
Visurilor mele.

Ingerii cu plete blonde
Imi opresc la geam,
Gândurile vagabonde
Rupte depe ram.

Vântul drumue pe zare
Bulgări de lumină,
Noaptea cântă pe cărare
Florii de sulfină.

Dumnezeu cu Sfântul Petre
Sfătuesc în uşă,
Focul adormit în vetre
Tremură 'n cenuşă.

Cântec alb, de rugăciune
Răscoleşte lin,
Apa inimii ce spune
Domnului, Amin.

A. G. Delafântânele

Litanii

Scumpei mele, triste

Din ramuri uscate
— Braţe întinse spre cer —
Bat toaca salcâmii şi gem.

Spulberă toamna pe lac
Frunze de anul trecut,
Sărută în stol amintirea
Paşilor cu care-ai trecut...

Vaerul nopţii târzii
Indeamnă spre Hades simţirea
Şi licărul stelii pustii
Aprinde statornic iubirea...

In parcuri se'nalţă litanii
Cu fruntea în tină, metanii,
Pe buze'nghefate, blestem.

Cu braţe 'mpreunate,
Din crengile uscate,
Bat toaca salcâmii şi gem.

Titus Nicolau

BCU Cluj / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Voevodul bisericii şi al slovei

M. S. REGELE CAROL II

In anul Mântuirii una mie nouă sute douăzeci şi patru, luna lui Septemvrie, ziua douăzeci şi opta, voevodul Carol, fecior şi moştean lui Ferdinand Craiu, pus-a piatră de temelie, bisericii cu hramul Sfinţilor Constantin şi Elena, în târgul Bălţilor, ca să fie spre slujbă Vlădicii de Hotin, Visarion, şi spre îndurare norodului creştin din acele părţi de ţară.

Sfinţitu-s'a biserica aceasta în anul Mântuirii una mie nouă sute treizeci şi cinci, luna lui Iunie, în ziua doua, cu mila lui Dumnezeu şi osârdia voevodului Carol, ridicat însuşi Craiu peste Ţara Românească şi Domn a toate obladuitor, dela apa Dunării la Nistru şi dela câmpiile Tisei până la Marea cea Mare.

Fiindcă s'au certat odată doi copii')

Își înnoadă tacticos broboada sub bărbie, suflă în pumni și-și ia cărțile subsuoară, sgribulindu se în surtucul subțirel, al cărui guler ros de vreme nu-i poate ajunge la urechi.

Larma se potolește încet, încet și tot copilăretul de unsprezece ani iese în curte, brăzdând nămeții de zăpadă, din care se sburătuesc cu bulgări înghețați, ca să doară mai tare.

Culai al lui Codin Pruncu se furișează printre camarazi și pleacă glonț spre locul pe care-l știe el. Iarna nu-i e dragă fiind-că e ger, și lui îi este frig, și le e frig și florilor, și păsărilor, și furnicilor... Toată lumea zace cotropită de lințoliul alb al zăpezii, sub apăsarea căruia dormitează orice urmă de viață.

Iarna trebuesc haine groase, și lemne multe, și mâncare bună. Dar Culai nu le are, că nu le are nici tătícul lui și nu le are niciun om nevoiaș.

O singură plăcere îi aduce lui iarna: să se dea pe ghiață... Ce bucurie i-ar face dacă ar avea patine! Dar patinele sunt scumpe, costă 300 lei! Trei sute de lei nu are tătícul lui nici măcar ca să-i cumpere ghete noui. Și uite, va veni Crăciunul și el tot cu ghetele astea rupte va umbla.

Dar nu se plânge. Că tătícul lui e bun și-l mângâie și-l întreabă mereu:

„Ce-ți mai trebuie, Culae?"

Iar el strânge din ochișori ca să nu i se bănuiască lacrimile și răspunde:

„Nimic, tătícule, nimic".

Iar mama lui e și mai bună. I se rupe inima când îl vede așa de subțirel îmbrăcat și se uită la el, ca Maica Domnului din icoană la sfântul său fiu din brațe, despre care așa de frumos vorbea astăzi domnul Ivașcu. Dar ce să-i facă, sărmana, dacă sunt săraci? Îl sărută și ea pe frunte și-l îndeamnă:

„Lasă, Culae, lasă, muncește tu și fii băiat cuminte și ascultător, că are să-ți ajute ție Dumnezeu să ai câte noi n'am avut niciodată, când vei fi mare"!...

Când va fi mare, câte n'are să aibă el! Dar până atunci ar dori să aibă acum o pereche de patine frumoase, noi și luciate, cum a văzut el la magazinul lui Singer de pe strada Mare... Sau cum are Georgică, nepotul prefectului...

E, un gând rău și nebun. Ce se poate el măsura cu Georgică? Acela e copil de oameni bogați! Se plimbă când vrea în trăsură, mănâncă bonboane și prăjituri și merge la patinaj, unde vin toți domnii și toate cucoanele din oraș, unde vine și Alina, fetița băcanului din colț, cea cu ochii înfloriți ca două steluțe de lumină.

Dar se mângâie el! Nu este dânsul omul care să se lase obidit de mâhnire. Știe el un loc bun de dat pe ghiață. Un ghețuș lin ca sticla, pe dâmbul din spatele bisericii. Totdeauna trece pe acolo. Când vine la școală, se face că nu vede: închide din ochi, pune capul în piept și trece mai departe, de teama „ispitei", cum scrie la ei în Citire.

Dar la întors se oprește o clipă, întârzie un sfert de oră și se dă pe ghiață, alăturea de poșidicul din clasele I și II-a. Ca să nu i se tocească tălpile, leagă cu sfoară scândurele de lemn și acestea sunt „patinele" lui...

A ajuns. Ce strălucitor e dâmbul! Și ce ademenitoare pârtia de ghiață... Acum își dă drumul din vârf. Vira! până'n vale. Și încă odată, încă una și încă una.

Dar la mijlocul drumului, s'a oprit brusc. Își amintește vorbele maicăsii:

„Culae, să vii degrab'acasă; că taică-tău trebue să meargă devreme la slujbă"!

Își duce mâinile la șolduri, vrând să-și ridice pantalonii cari i-au căzut puțin în vine. Dar n'are vreme. Un sgomot de fiare lovite vine din urmă. Ar vrea să se întoarcă să vadă ce e; ar vrea să fugă din drum. Dar îl plesnește în ceafă o voce cunoscută:

— Uite-l, sfântul!

Parcă ar fi Georgică... o lovitură puternică îi sdrobește glezna. Mototol, se prăbușește pe ghiață și un val de lacrimi îl podidește. Uitându-se în urma lui Georgică ce sboară pe mândrele lui patine, îi strigă cât ce poate:

— Răule!

L-a auzit? Desigur, căci s'a înfiorat tot. În graba mare se apropie de Culae și, mai înainte ca acesta să se poată ridica, îl izbește puternic cu patina în cap strigându-i:

— Sărăcilă! Calicule! Sărăcilă!...

Sângele țâșnește în locul vorbelor cu care Culae dă să se scuze, ori poate să-l înfrunte. Ar vrea să se ridice, să-l doboare la pământ și să-l piseze cu picioarele! Dar el e slab și pipernicit, iar Georgică e mare și voinic, spaima clasei. Culae se lasă în voia loviturilor, gemând ca o vită la abator.

Dar iată! De după colț s'a ivit un domnmic gras, roșu la față și sur la păr. Nu-i vine să creadă ochilor. Băieții lui să se bată în halul acesta? După ce i-a crescut trei ani încheiați în școala primară?... Și cine? Cel mai leneș, to'eratul clasei, pe cel mai bun și mai harnic dintre ei?

Ca o furtună se repede lângă dânșii. Culae înlemnește, fără să îndrăznească a mai plânge, iar Georgică s'a oprit și așteaptă, cu piciorul ridicat.

— Ce înseamnă asta, împielițaților? răcnește domnul Ivașcu și chipul lui, înăsprit de supărare, se face și mai roșu.

Culae abia îndrăznește să ridice ochii din pământ:

— Mă bate. Nu știu de ce. Nu i-am făcut nimic! Da' vă rog, iertați-l!

— De ce-l bați, Năstăsescule?

Georgică îl privește tăcut, posomorît, cu ochii înrăiți. Ridică nepăsător din umeri, sigur că nu va fi pedepsit. Își privește mândru hainele noui de catifea ce se văd prin deschizătura paltonului îmblănit. Apoi, în fața privirilor stăruitor cercetătoare ale domnului Ivașcu, murmură în neștire:

— Așa...

Profesorul îl privi o clipă uimit, neștiind ce să desprindă din vorbele lui. Deodată izbucni:

— Să-ți fie rușine obrazului! Cogeamite găliganul, coada clasei, să bată pe un coleg mai slab și fără apărare. Și încă pe cine? Cel mai bun!... El se roagă pentru iertarea ta, iar ție nici nu-ți pasă!... Atâta lipsă de creștere nici c'am mai văzut... Știam că ești copil din oameni, odraslă din părinți cu stare și cumsecade! Așa te învață mămica și tătícu?... Nu m'așteptam să crească în familia voastră bună o buruiană atât de rea. Dar las' de nu ți-oiu tăia eu pofta!... Și-acum, piei din fața mea!"

Apoi, învățătorul se plecă, ajută micului Culae să se ridice de jos, îi netezi frumos hainele, îi șterse cu batista lacrimile din ochișorii ce-l priviau și speriați, și recunoscători, îl mângâie pe frunte spre a-i alina durerea; în timp ce

bătăiosul George plecă ruşinat în aparenţă, furios în realitate, bombănind în gând nu ştiu ce ameninţări...

* * *

Culae îşi ridică singur cărţile, îşi desprinse suspinând şipcile de pe tălpi şi porni cu faţa roşie şi nasul sângerat spre casă. Maicuţa, îngrijorată de întârzierea lui, îl aştepta nerăbdătoare în poartă. Când îl văzu, slobozi un ţipăt din pieptu-i şubred de femee sărmană, în vreme ce inima îi fâlfâia ca o păsărică rănită de alicea vânătorului.

Alergă înaintea lui, îl luă în braţe, îl sărută plângând, îl întrebă ce-a fost şi, în vreme ce băiatul povestea printre lacrimi întâmplarea, mama îl vârise în casă, îl spălă, îl îmbrăcă în cojoceiul călduros al tatălui şi se puse să se vaiete cu gemete lungi şi înăbuşite.

— Ci mai taci, femee! grăi Codin Prunce aprodul. Ce-o tot ţii într'una jale? N'auzişi că are să facă dreptate domnu'Învăţător? Sperii băiatul degeaba!.. Şi apoi m'oiu duce şi eu la domnul Prefectul, că e om bun şi-i slujesc de douăzeci de ani cu credinţă pe domnii ăi mari.

— Degeaba, Nică frate! căina biata femee, potrivind mereu haina pe trupul micuţ al odraslei sale. Cu cei mari nu trebue să te pui! La domni nu afli dreptate!

— Domnul Prefect e om bun... şi drept..

— Corb la corb, ochii nu-şi scoate... bătăuşul e nepotul lui!

— Nepotul lui? Ei, şi dacă e nepotul lui? Să-mi bată mie copilul? Nici mort nu mă las! Trebue să-mi găsesc drptate.. Puiul tatei!—isprăvi bietul om în accente duioase de părinte...

In vremea aceasta, Georgică ajunsese bosumflat acasă şi se dusese glonţ în odaie la „maman", care tocmai îşi isprăvea toaleta. Izbucnind în plâns se aruncă de gâtul mamei sale, cât era de mare.

Printre lacrimi şi suspine, Georgică povesti ce i se întâmplase, accentuând asupra „dispreţului" profesorului pentru familia lui.

— E rău! Auzi că voi m'aţi învăţat aşa .. Parcă era să mă las eu, copil de boieri, călcat în picioare de băiatul unui aprod la prefectură.

„Are dreptate băiatul! Bine i-a făcut! gândeşte „maman".

Gică e foc, „maman" e foc, foc trebuia să fie şi conu Lazăr Năstăsescu! Ca furtuna s'a repezit mămica în biroul soţului său, căruia îi istorisi şi mai înflorit injuriile, pe care urechile sărmanului băieţel au trebuit să le audă din partea bădăranului de belfer din cauza stârpiturii unui aprod.

— Trebue numai decât să vorbeşti cu frate-tău prefectul. Să-l pedepsească! Să-i pedepsească aspru, şi pe dascăl, şi pe aprod. Auzi dumneata îndrăzneală! Nişte sărăcii, să ne înfrunte pe noi, oamenii cei mai bogaţi din judeţ? încheie patetic doamna Aristiţa Năstăsescu.

Conu'Lazăr, gras şi gros, rumân la faţă, se făcu deodată pământiu. Îi fu frică de un atac: îşi duse mâna pripit la inimă, vrând să-i domolească bătăile.

Da, va lua măsuri. Şi încă ce măsuri! Va trebui să-i pună la locul lor pe sărăntocii ăştia, cărturari cari n'au după ce bea apă, dar încurcă treburile şi socotelile oamenilor de ispravă. Uite, nu mai departe, la moşie la el: i-au scos ţăranii din minte, învăţătorii cu „ideile" lor, băiguieli fără rost, nghiţite pe nemestecate şi împrăştiate pe nemistuite. Nu mai merge! Va da un exemplu, să le taie pofta pe totdeauna! O să se ducă la frate-său, prefectul, să vedem!

Şi se cufundă în gânduri.

..Domnii aceştia să muncească dacă vor să se măsoare cu dânsul! El cum a muncit? Şi părinţii, şi bunica lui, la fel!

Cu duioşie îşi aminteşte de mamă-sa, prima cucoană în neamul lor. Şi cu înfiorare de bunică-sa, Ielea Nastasia, de la care se trage numele familiei. Umbla cu o fustă de stambă, legată la cap cu un testemel alb, dar mintea ei era spirt şi ochii săi jăratic.

In portul de pe malul Dunării unde s'a ridicat familia lui, mergea Ielea Nastasia pe sub seară în doguri, să-şi ia bărbatul de la muncă. Se întorcea cu şorţul doldora, încins în jurul mijlocului ca un brâu.

Sentinela da să-i zică:

„Stai, ce-ai acolo, femee?"

Dar ea o luă înainte cu gura şi-i spunea cu un aer de smerită nevinovăţie:

„Ia nişte gozuri, maică, nişte gozuri pentru pustiile de orătanii. Le-am măturat de ici, de colo".

Vorbind, îşi strecura pe furiş mâna înăuntrul şorţului şi—printre valurile de mătasă, pachetele cu tutun de lux şi minunatele parfumuri şi arome de Orient — nimerea gâtul clondirului cu ţuică bătrână, pe care-l întindea caraulei.

„Na, maică, să-ţi mai îndulceşti sufletul şi să-ţi mai moi ciolanele, că tare-i greu să stai aşa la pândă, ceasuri întregi".

De-acolo se trage chiagul averii. Dar tot el a fost cel mai destoinic! Lumea zice că a găsit comori; ce i poţi face prostimii?

Numai câţiva au bănuit cum a reuşit el să dosească două lăzi cu hârtii „nemţeşti" dela ofiţerii germani pe care-i avea în gazdă. Nimeni nu ştie câtă spaimă a tras ca să le ascundă după retragerea Nemţilor, şi câtă grijă şi necaz a avut ca să le strecoare printre celelalte bancnote ale Băncii Generale.

A ajuns stăpânul unui judeţ şi unul din stăpânii ţării. Pe frate-său, el l-a pus prefect: e mai scăpătat, mai tânăr şi trebue să se formeze. El îl ţine, se cheamă, şi pe dascălul Ivaşcu şi pe Codin aprodul în slujbă. Fiindcă, dacă nu vrea el, nu vrea frate-său, şi dacă nu vrea frate-său...

Şi-acum, s'ajungă să-l înfrunte?

L-a bătut! Ei, şi dacă l-a bătut?

Îi e mai mare, îi e stăpân, şi toată viaţa lui îi va fi stăpân, are să-i poruncească şi are să-l bată.

A, dar asta nu se mai trece! Nu se mai trece! Trebue să le dea o lecţie golanilor, „bolşevicilor'! Aprodul, afară; dascălul, aiurea! Asta e!

— Ori ei, ori eu! se pomeni a striga tare, către sine însuşi.

Zis şi făcut. Conu' Lazăr era om odată: hotărîrea lângă chibzuială şi fapta lângă hotărîre. Porunci să iasă automobilul şi într'o clipă fu la prefect acasă.

* * *

In aceeaşi zi, Codin aprodul bătea sfios la uşa cabinetului domnului prefect.

— Intră! răsună o voce aspră după care aprodul se strecură umil înăuntru.

— Bine c'ai venit, Codine! Tocmai voiam să sun! îl întâmpină cu amenințătoare bunăvoință prefectul. Ce este?

— Apoi, să vedeți, domnule prefect. Eu de douăzeci de ani slujesc aici cu credință, Cred că sunteți mulțumit..

— Lasă fleacurile! se răsti nerăbdător prefectul. Vino la chestie! Unde vrei s'ajungi?

— Apoi, eu am un băiat.

— Ei și?

— Și-o plângere.

— Asta e!

— Să vedeți. Nepotul dumneavoastră..

— Tocmai despre asta era vorba! replică tunător domnul prefect, sculându-se în picioare.

— Apoi bine, domnule!... La acest „domnule", sărmanul aprod deschise ochii mari și se făcu mic într'un colț de birou.

— ...Ce sunteți dumneavoastră, și cine sunt eu? Cum și-a permis, domnule, belferul dumitale să-mi batjocorească nepotul și să ne insulte familia? Ha? Vă bag în pușcărie mă, pe toți vă bag!

— Dar, domnule prefect, nu eu..

— Și dumneata, și el, toți, voi toți sunteți niște bolșevici!

— Băiatul meu a fost bătut.. pe nedrept..

— Pe nedrept? Auzi vorbă, pe nedrept! Foarte bine că a fost bătut! Robul trebue să se deprindă cu bătaia. Dar dacă te-oiu da afară, ce-ai să te faci, domnule? Ce-ai să mănânci?... cu băiatul dumitale cu tot!

— Și apoi, băiatul dumitale, chiar băiatul dumitale, cum l-ai crescut domnule așa de prost, ca să se poarte obraznic cu nepotul meu, feciorul celui mai puternic om din județ? Ca mâine o să veniți după scrisori de recomandație! De unde, ha?

— Dar nu-i vinovat, domnule prefect!... mai îndrăzni să îngâne aprodul.

— Vinovat, nevinovat, eu una știu: te dau afară!

— Vai de mine, domnule prefect, rămân pe drumuri? Mi-ajung femeea și copilul muritori de foame! Douăzeci de ani am slujit..

— Ei vezi? Așa te-am vrut! Cu capul în țărnă, așa-i stă bine robului!.. Te iert. Dar să vă duceți amândoi să căzeți la genunchi la Conu' Lazăr și conașu' Georgel, să vă rugați de iertăciune. Dacă-mi aduceți scrisoare cumcă v'a iertat, iertați să fiți! Dacă nu, să vă luați ale trei fuioare, că lumea-i largă..

— Sărut mâna, domnule prefect.

— Cât privește pe dăscălușul cela, am eu ac de cojocul lui!

Într'adevăr, abia ieși Codin Pruncu aprodul și îndată sosi, înfășurat în blană bogată, domnul Sebastian Cătuneanu deputatul. Ras și pudrat proaspăt, obrazul lui străluceа de grăsime și de sănătate.

Nimeni nu știe cum s'a trezit boier și om bogat fostul Stan Ciobotaru, feciorul gardistului din gara Oborului. Dar ce se știe, e că a fost plutonier de ață în războiu: ca prin urechile acului a scăpat de pușcăria la care îl condamnase prima instanță pentru delapidare. L-a costat mai mult de jumătate din câștigul său, dar i-a rămas destul ca să poată fi astăzi deputat, om cu stare și cu influență.

— Nu eram acasă când mi-ai telefonat, dar am alergat într'un suflet. Sunt sigur! Mi-ai aranjat afacerea cu consilierul regional. Îți sunt adânc recunoscător! Nu e mare lucru: o bagadelă, vreo treisute de mii de lei. N'ai să te superi de-un mic cadou, de o sută de mii de lei acolo! Ești așa de drăguț..

— Nu, iubitule, nu te aprinde!

— Cum, refuzi?

— De refuzat, n'aș refuza eu. Dar nu e vorba de asta! Vreau să-ți cer și eu un serviciu în schimb. Mi-l faci, ți-l fac!

— Mai încape vorbă? Să auzim!

— A, e ceva scandalos! Singur simțul tău de dreptate s'ar revolta.. Institutorul cela, Ivașcu: bătrân, domnule și nebun. S'a ramolit! Și-au luat nasul la purtare, mocofanii. Mi-a insultat nepotul. Nu-i pot înghiți!..

Și domnul prefect povesti deputatului de-a fir a păr toată tărășenia.

— Iacă, știu că ești bine cu Ministrul: i-ai fost de câteva ori raportor. Tu te pricepi în chestii d'astea de învățământ. Să mi-l dai afară, și te-am servit și eu cu consilierul agricol: știi că mi-e îndatorat personal.

— S'a făcut! Chiar acum plec la București.. Dar cu suta.

— Care sută?

— Suta de mii.

— Rămâne la filotimia obrazului!

— Da' se face sigur cu consilierul?

— Cum te văd și mă vezi. Ai cuvântul meu!

* * *

A doua zi, Ministerul era în picioare. Un institutor care nsultă una dintre cele mai ilustre familii și puternice personalități ale partidului? Asta e prea mult! Ministrul, om bun altminteri, dar slab la prieteni, Dunăre de supărat! Secretarul General, încruntat rău. Iar Directorul învățământului primar a pus în ziua ceea toate rezoluțiile defavorabile.

Totuși, nu poți da afară din învățământ pe un dascăl bătrân pentru o vorbă legănată. Secretarul s'a dat de ceasul morții, Directorul a cercetat personal statele de serviciu ale Domnului Ivașcu, iar subdirectorul a studiat mai toată archiva.

Nimic! Nimic rău pentru delicvent. Numai rapoarte favorabile. Și pe deasupra, nici nu face politică, măcar pe motivul acesta să fie pedepsit. Nu că ar fi mai întemeiat, dar s'a obișnuit lumea. De protestat, tot se protes'ează, dar mai domol, iar lucrurile merg.

Așa dar, nu rămâne decât să se ordone o anchetă extraurgentă și să se găsească printre Inspectori „omul datoriei", cum sună cu un strașnic eufemism tipicul administrativ. Dar aceasta cere vreme. Cercetare, rapoarte, judecată, consiliu permanent, și câte și mai câte greutăți și chițibușuri.

Iar păgubiții vor să meargă treaba repede. Orașul tot e împânat de jelaniile lor. O singură cale deschisă: o strașnică interpelare în parlament. Rezultat imediat, măcar suspendarea temporară până la pronunțarea anchetei.

Domnul deputat Cătuneanu, cu gândul la domnul Năstăsescu prefectul, căruia îi e personal îndatorat consilierul regional agricol, de care depind acei 300.000 lei — admirabil

aliment pentru îndrăcita criză financiară resimţită chiar de un mare bogătaş—îşi asumă partea grea: să deschidă focul.

In aceeaşi zi la şedinţa Camerei, domnul deputat adresează domnului Ministru discret întrebarea dacă are cunoştinţă de grava abatere dela datorie, dela regulamentul de disciplină şi dela regulele onoarei, pe care a făptuit-o numitul învăţător Ivaşcu împotriva familiei distinsului cetăţean şi onorabilului fruntaş al vieţii noastre publice, conu Lazăr Năstăsescu. Totodată, anunţă transformarea întrebării în interpelare, care urmează a fi desvoltată chiar în şedinţa de mâine, Joi, zi consacrată pentru interpelări.

Imbrăcat în mare ţinută, domnul deputat Cătuneanu, cu obrazul strălucind de grăsime şi sănătate, urcă la tribună, aruncă o privire graţioasă spre loja de sus în care străluceşte în coliere şi panglici amica lui, Lulu Popescu, şi cu glas tremurător expune „acest caz de rusticitate morală şi barbarie pedagogică, cum nu s'a mai pomenit în analele şcoalei româneşti".

— „Este, Domnilor, sub aparenţa unui fapt divers, manifestarea aceleiaşi stări de anarhie morală, să-i spunem drept, pe adevăratul său nume, de „bolşevism", care subminează dela războiu încoace toate organizaţiile de Stat şi toate resorturile de viaţă ale Statului.

Se impun, aşa dar, domnilor, aspre măsuri de stăvilirea, înăbuşirea răului. Dacă nu ne-am speriat de tigrii din Carpaţi şi Barbarejii dela Verdun, dacă am dat noi ţării şi neamului românesc acea extraordinară glorie care au fost bătăliile dela Mărăşeşti şi Mărăşti, o să ne speriem noi de câteva fortăreţe învechite ale bolşevismului, duşmanul nostru multisecular, care şi-a fixat pionii săi înverşunaţi ici-colo în pământul ţării noastre sfinte?

Oprindu-se dominator o clipă, domnul deputat Sebastian Cătuneanu continuă cu mai multă ardoare:

— „Ne doare, domnilor, că trebue să lovim într'un om bătrân. Dar bătrânii sunt podoaba şi virtutea unei naţiuni. Ei sunt datori să dea exemple tinerilor! Ei sunt ca rădăcinile unui arbore: dacă rădăcinile sunt otrăvite, tot trunchiul se otrăveşte, frunzele se îngălbenesc şi arborele nici de foc nu mai e bun. Să tăiem, Domnilor rădăcina stricată până mai e vreme! Să n'aşteptam întinderea cangrenei! Să nu permitem a fi insultată însăşi onoarea personală, să nu îngăduim a fi atacată cinstea şi demnitatea familiară!...

„Astăzi chiar sunt destule manifestări nenorocite ale învăţătorimii noastre, care rătăceşte mintea ţăranilor, în loc să-i lumineze precum ar trebui, cu fel de fel de utopii nenorocite, subminând respectul faţă de mai mari şi stăpânire şi distrugând teama de legi şi dragostea de naţiune!...

„Aşa dar, domnilor..."

Dar acest „aşa dar" de încheiere se înnecă într'o erupţie de urlete, într'o explozie de ţipete şi huiduieli, într'un vacarm asurzitor de auditive manifestări spontane, în felul tuturor soiurilor de animale domestice şi sălbatice.

Ce se întâmplase?

Discursul fusese ascultat în linişte, cu simpatie de guvernamentali, cu indiferenţă de opoziţie. Aplauzele se socoteau obligatorii şi ele întrerupeau din când în când pe orator.

Ultima frază însă reuşi să atingă susceptibilitatea opoziţiei care avu o clipă viziunea unui atac îndreptat împotriva ei. Astfel, ajunse să creadă că şi numitul institutor Ivaşcu va fi simpatizând cu opoziţia, fără a îndrăzni bietul om să se dea de tot pe faţă de frica sbirilor. De aceea şi este persecutat, martir al poporului şi democraţiei.

De aici, obişnuitele manifestaţii parlamentare. Cu deosebire se agită în mijlocul reprezentanţilor conştienţi ai naţiunii un tânăr deputat, învăţător de meserie, cu capul patrat şiocbii înfundaţi, răcnind cât îl ţineau baierele inimii:

„Ruşine, bă", „jos, bă", „huideo, bă", „pe ei, fraţilor", „la ochi ciocoii", „tâlharii la puşcărie", „să tacă mâncinoşii" „ruşine bă", „jos bă", etc.: întregul repertoriu da capo al fine.

Acum taberele stau gata să se încaere. Dar chestorii despart pe beligeranţi. Se face un moment de linişte relativă. Se urcă pripit şi voinicos la tribună unul dintre oratorii opoziţiei, ca să protesteze şi să se explice.

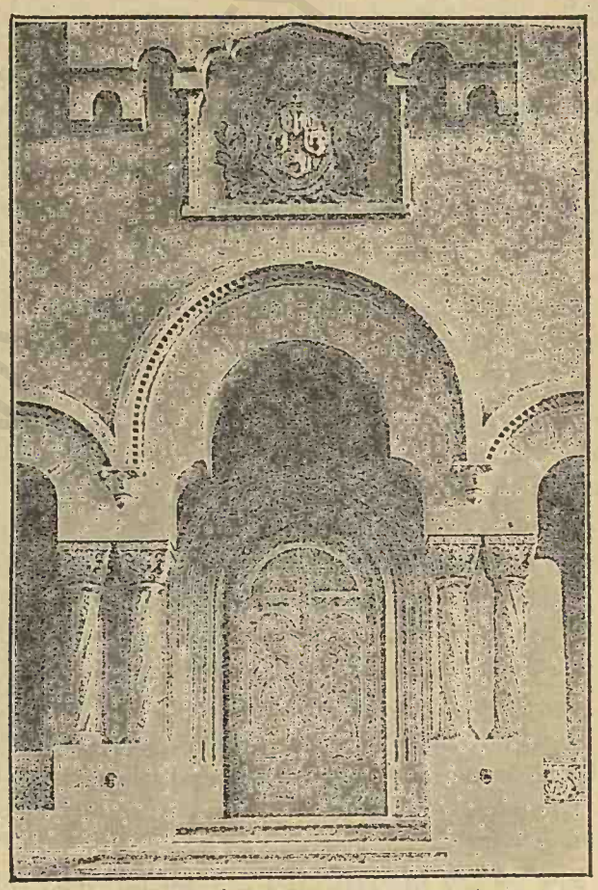

Catedrala episcopală, intrarea principală

Dar domnul deputat Sebastian Cătuneanu nu şi-a terminat cuvântarea. Cum se poate să lase dumnealui un discurs aşa de frumos, conceput după toate regulele artei, fără peroraţie? Exclus!

Să cedeze guvernul în faţa opoziţiei? Să se lase majoritatea tiranizată de minoritate? Asta-i anarhie! „Afară anarhia!" „Jos anarhia!".

Vacarmul izbucneşte iarăşi. Din toate colţurile parlamentare se încrucişează răcnetele: „afară anarhia" cu „jos tiranii", „ruşine demagogilor" cu „huideo cioco'lor", etc... Şi iarăşi da capo al fine.

Preţ de-o jumătate de oră s'a urmat astfel discuţia aleşilor naţiunii, fără ca să se poată înţelege unul pe altul, fără să se poată auzi pe sine însuşi. Până ce, istoviţi, deputaţii începură a cădea unul câte unul în bănci. Dar, după

câteva clipe de odihnă fiecare se repezea cu şi mai mare elan pe frontul oratoric.

Sătul însfârşit de spectacolul delicios ce i se desfăşura sub ochi, la care începuseră a se adăoga acum şi tribunele publicului printr'un murmur surd ca un zumzet de albine ce se apropie treptat,—singură Lulu Popescu stătea smerită şi îngrijorată în colţişorul ei, aşteptând apariţia „cocoşelului", ca să plece la şosea,—preşedintele suspendă şedinţa, anunţând-o pe cea următoare cu un zâmbet fin de duioasă ironie şi îngăduinţă, pentru a doua zi la aceeaşi oră,

* * *

Ce se întâmplase între timp acolo de unde se născuse întreaga tragedie, a cărei durere o resimţise aşa de sgudui-tor parlamentul, ca o adevărată expresiune a nevoilor naţi-onale?

Georgel Năstăsescu pornise la şcoală, după ce lipsise o săptămână în semn de protest, conform hotărîrii consiliu-lui de familie. Conu' Lazăr acceptase soluţia lui „maman", deşi cu inima strânsă. Începu a se îndoi de dreptatea cauzei dar mai ales se îndoia de odrasla sa: prea îl văzuse bucu-rându-se de oprirea dela şcoală, ceeace nu putea fi pe pofta inimii sale de om harnic şi muncitor, pe gândul său de tată dornic de binele urmaşului său.

Era tocmai pe vremea când se dau notele pe primu trimestru, conu' Lazăr ştia cât de greu se capătă o notă bună

Domnul Ivaşcu, presimţind furtuna, se abţinuse dela notare şi rugase pe colegul dela clasa III-a să examineze el pe fiul cuconului Lazăr Năstăsescu. Tinereţea, ca totdeauna: aprinsă, imprudentă, generoasă, împuşcă'n lună şi dă cu bar-da'n Dumnezeu!

Dar nici tânărul domn dela clasa III-a n'a făcut-o sin-gur. A mai chemat şi pe amicul dela clasa II-a şi pe Dom-nişoara dela clasa I-a, ba şi pe alţi domni şi domnişoare dintre prietenii lui, câţi au voit să vină, dela alte şcoale.

„Să se vadă cine este!" spusese domnul Ivaşcu.

Rezultatul fu dezastruos: nobilul Georgel Năstăsescu s'a ales cu nota trei şi de două ori patru: la Muzică, fiindcă avea ceva glas, şi la Gimnastică, unde de atâtea ori şi-a dovedit puterea muşchiulară.

Să-i vie rău mamaei când a văzut carnetul! Mersese vestea în tot târgul! Toţi copiii râdeau în pumni de „co-naşu" Georgel!

Criză de nervi, nu altceva! Şi doctori, şi doctorii, şi plânsete, şi accese... Să înnebunească bietul conu Lazăr Năs-tăsescu!

El n'a avut criză de nervi, nici n'a plâns, nici nu s'a sbuciumat. Dar durerea concentrată sapă mai adânc şi mis-tue mai greu decât izbucnirea durerii. Sta ceasuri întregi şi se frământă în cugetul său şi nu putea pricepe. Îşi privea copilul şi se mira cum de poate fi aşa de mărginit. El, ta-tăl,—nu e prost. Mamă-sa, femee deşteaptă. Şi totuşi... Bă-iatului îi lipseşte îndemnul şi-i lipsesc tovarăşii!

Conu'Lazăr nu ştia nici dacă-l mai iubeşte. Îl durea adânc ruşinea pe care i-o făcuse în faţa lumii întregi!... Era prima lui înfrângere şi cea mai grea: în copilul său!...

La vederea băieţelului însă, ceva cald i se aprindea în inimă: el l-ar fi vrut desăvârşit şi bun, precum doreşte ori-ce tată binele urmaşului său.

Albise mai mult de jumătate, când se ivi în prag Co-din Prunc aprodul şi fiu-său Culae, „stârpitura", cum i se zicea în casa bogătaşului.

Cu fruntea plecată, cu picioarele moi a îngenunchere, cu obraji împurpuraţi de ruşine, sărmanul aprod îşi ţine de mână băiatul şi îngăimează, de abia se aude:

— Cucoane, am venit... ca pentruca... să ne iertaţi, .. că vedeţi dumneavoastră... noi ca oamenii nevoiaşi... şi omul nevoiaş niciodată n'are dreptate.

O străfulgerare se aprinse în ochii lui Conu' Lazăr Năstăsescu. Înţelegea aceeace nu înţelese o viaţă întreagă.

Cum ar fi putut oamenii aceştia blânzi şi aşezaţi să-i fie duşmani? Ce drept avea el să umilească sărmana făptură omenească, pumn de umbră şi ţărână?... Chipul lui zâmbea luminos, aureolat de un gând mare.

Şi, în timp ce Codin aştepta verdictul, Conu' Lazăr ro-sti simplu şi lin:

— Ce vorbă, ce vorbă! Pentru ce să vă iert, când poate nu sunteţi vinovaţi?...

Umiliţi, cei doi mosafiri nevoiaşi ascultă, şi nu-şi cred urechilor.

— Numai o rugăminte am şi eu! o urni cu greu şi mai încetişor Conu'Lazăr. Să vie băiatul dumitale pela noi. Numai el n'a râs de Georgică... Fiul meu e copil de is-pravă, dar n'are tovarăş; e lăsător, că-i singur la părinţi!. Şi n'o fi degeaba: l-oiu îngriji ca pe băieţaş, am să-i fac haine frumoase de Crăciun şi ghete noui, şi... ce mai vrei tu, băieţele? sfârşi umezindu-i-se ochii.

Culai se roşi tot, se uită lung, cu ochi sperioşi, la domnul cel grav şi mai serios decât domnul Ivaşcu, apoi privi—cam cu teamă—pe tatăl său:

— Pot să spun?

— De ce nu?—reluă conu' Lazăr Năstăsescu.—De ce nu? Ai curaj!

Scăpând vorba ca ultima răsuflare de pe buzele unui muribund, Culai îngână:

— Patine...

Valeriu Grecu

---

*) Nuvela de faţă este extrasă din volumul manuscris *„Hai să facem un gimnaz"*, pe care îl va da în curând lu-minii tiparului d. Valeriu Grecu, captivantul povestitor, cunoscut lumii literare, mai cu seamă din rândurile publicate în „Revista Tinerimii".

Drumuri în primăvară

Un sunet dulce, de flaut parcă, se înalţa peste pacea grădinii. Picura lin şi amuţea, ca să se audă mai bine freamătul nopţii.

Păşea primăvara. Abia începuse, era în drum, năvalnic.

Oraşul bâzâia alături, cu trompete, hârâituri, sclipiri de becuri.

Nu le mai auzea Eftimie. Se cufundase în vraja visului fără fund. Doar chemarea înaltă a locomotivei chiuind în văi de munţi.

Plecase

Gândul fugise înainte, mai harnic. In târguşorul peste ţară, la marginea cealaltă, cu lumini în suflet şi'n ochi, îl aştepta...

— Să nu vorbim nimic, zise încet şi buzele se lipiră la loc mute.

Priveau. Unul la altul, şi afară, în lumea fenomen.

Drumul se lungeşte, ţine până acolo, mult, ca să dăruiască mai mult, cu bucurie.

Acum doarme liniştit sau poate că tresare la svonul de departe, care se apropie, se apropie mereu cu trecerea clipelor...

Trenul merge repede şi bătaia inimei cu el, îmbrăţişată, gonesc în dragoste frăţească.

Mai repede, mai repede.

O noapte de Paşti poposeşte în suflet cu toate florile merilor copilăriei.

Pe turla bisericii pitice se deschise în taină, dintr'odată primăvara. «Hristos a înviat!» din piepturi pline se rupea cu viers de bucurie înlăcrămată.

Căci inima simţise crescută din sânge floarea cea dintâi şi cea de pe urmă. Aceasta.

Aceasta pe care acum o are în faţă, ştiută, gândită.

Se scaldă în baia dornică a soarelui, Şerpu-

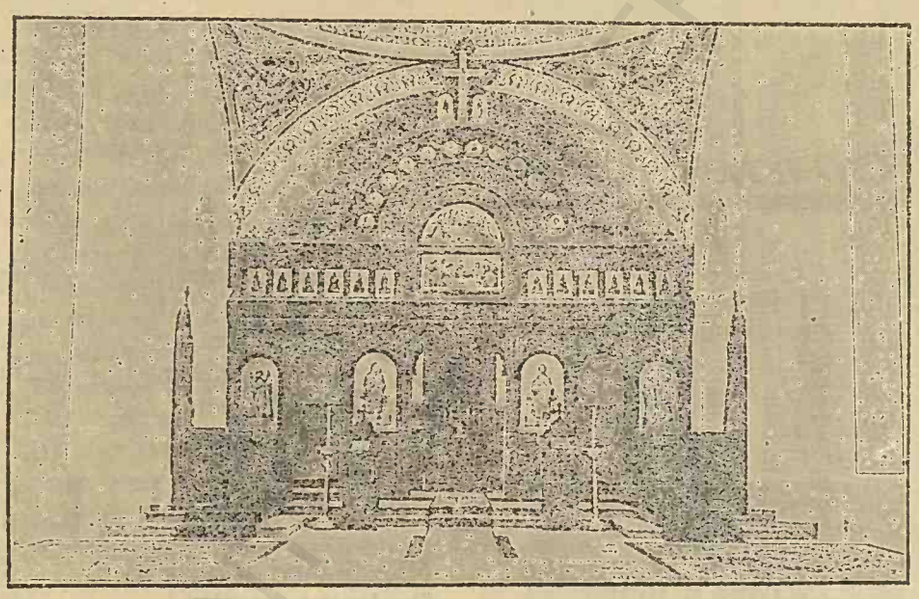

Catedrala episcopală Iconostasul.

Târziu tot mai moţăia la fereastră, veghind desfacerea nopţii.

Marile prefaceri, încrucişările de destine, astfel se petreceau întrînsul. In clipe largi când rămânea, pom înfrunzit primind mirul cerului.

E bine, e rău? Aşa trebue să fie!

O pasăre fâlfâi aproape, rotind peste crâng. Dincolo se ghicea soarele.

Şi Sâmbăta cea mare, cu dimineaţa presărată pe câmp, începea.

Aluneca ţinutul, mlădios acum. Sculptată în crini dimineaţa.

— Te-am aşteptat...

Râse cu toată făptura.

Cine a vorbit?

— Doar ştiai bine, ca să nu te mai îndoieşti.

.....Nu, nici nu se mai poate. O păstrează aici, adevărată, această taină.

eşte acum prin valea largă a defileului, lângă râul de sticlă curgătoare...

Scoate revistele ilustrate... Paştele... Cuvântul e repetat obsedant, în fraze, cu titluri, în figuri.

Şi afară în murmurul apei şi a pădurii se joacă vestit de raze cu ciripit de vrăbii. Hrana soarelui se frânge, pascală, azimă dornică pentru toate lighioanele şi ierburile naturii.

S'a încălzit plusul canapelii. Il simte fierbinte, de obraz, cu ochii închişi.

O vede spre seară: aşteptând când se aprind luminile cu Invierea aproape.

Orăşelul forfoteşte înviorat în ajunul Sărbătorii. Se încrucişează cunoscuţi pe străzi, cu râsul fluturând pe buze.

Balaurul de foc, clocoteşte, şueră şi calcă ţinuturi, câmpii şi sate, în goană nebună. Peste tot

s'a răspândit vestea. Cu mâna la ochi, de durerea soarelui, câte un copil îl primește din fugă.

Aleargă, unde? Spre destin. Al său, al tuturor semenilor. După un nor, întunericul coboară și mai palidă apoi, lumina plouă, plângând, la chindie.

Gările se apropie, tot mai mult în șirag. Rămân în urmă.

Bătaia inimii se întetește. Este ultima. Noaptea s'a coborît... De când? Și aici, pe peronul care vine, tot mai aproape, strălucesc becuri în bucurie.

Fata sare din loc, aleargă sprintenă înaintea sosirii tumultoase. S'a oprit, cu mâna la gură și-și simte respirația nebună.

Dela geamul vagonului el a văzut-o...

Se țin de mână, fierbinte și se privesc în ochi. Glasul amuțit, răsare nou, fraged,

— Uite cuibul meu!

...A rămas în prag. Aici a așteptat, de aici au pornit toate gândurile înflorite către primăvară.

In fața bisericii, cu lumânări în mâni, așteaptă alături de veacuri. S'au născut amândoi, așa înlănțuiți frățește.

Clopotele pornesc și cerul se înfioară. Luminițile pâlpâie.

Ochi în ochi își anunță vestea știută de totdeauna. S'au deprins de mulțime, sburând ușurați. Acum pot merge departe, pretutindeni, oriunde.

...Peste grădini au încetat de mult melodiile.

Eftimie deschide ochii mirat.

Perdeaua albastră a nopții se destramă, încet.

Frunzișul dela ferestre se trezește.

Auzi? „Simții,.. simții,...“ Păsărelele primăverii!..

Ieronim Nicoară

Cântec trist

Inimă frântă,
Gânduri fugarnice,
Sufletul cântă
Visuri zadarnice.
Zările-aleargă
Liniște vântului.
Jalea să steargă
Plânsul pământului.

Vreme pustie,
Vreme nemernică,
Rupe din vie
Frunza vremelnică.
Rupe cu ură,
Strânge nevoile,
Cerul de sgură
Geme cu ploile.

Strigă la poartă
Anii și zilele;
Liniștea noastră
Deapănă firele.
Slava se șterge,
Cartea se mântue,
Cumpăna merge,
Foamea ne bântue.

Viața se nărue,
Plopii se scutură,
Groapa ne dărue
Țărna în ciutură.
Vaerul corbilor
Clatină zorile,
Cântecul orbilor,
Leagă cărările.

Doarme'n uluce
Liniștea satelor;
Toamna își duce
Rodul bucatelor.
Buciumul cerne
Cântece oilor,
Noaptea așterne
Punte nevoilor.

Vântul oftează,
Negre-s caisele;
Vremea scurtează
Anii și visele.
Ața se rupe
Cruce tăcerilor...
Cine s'astupe
Hăul durerilor?

A. G. Delafântânele

Pastel cu dureri

Ni-s frunțile pline
De nori și de vânt,
De-amurguri străine
Cu ochi de pământ...
Ni-s frunțile grele
De truzi și dureri;
Sub cer fără stele,
Gemut-am și ieri.

Ni-s mânile trunchiuri
De lemne uscate;
Căzuți în genunchiuri
Strigăm libertate...
Ni-s mânile stoarse
De munci și de truzi,
Ni-s pleoapele arse,
Și pașii ni-s cruzi.

Ni-s visele duse
In nopți fără zori,
Nădejdile spuse,
Sânt rouă pe flori...
Ni-s visele albe
De praf trecător,
Credințele salbe,
Pe lut călător.

Ni-s ochii străfunduri
De ape târzii;
Călcăm peste prunduri
Cu țărmuri pustii...
Ni-s zilele strânse
Ca ața pe ghem,
Cărările plânse
Și anii blestem.

Și mergem și mergem
Pribegi și străini,
Și fruntea ni-o ștergem
De trudă cu spini...
Ni-i viața verigă
Legată'n nevoi
Și groapa ne strigă
Cu glas de noroi.

A. G. Delafântânele

Copilul Neamului

Il văd zilnic uneori, bine îmbrăcat, curăţel şi bucălaiu, alteori şi de cele mai multe, sdrenţăros şi cu obrajii palizi, slab şi pipernicit. Il văd pretutindeni. De se joacă în salonul luxos şi'n puf, cu păpuşi. cu mingi alese şi automobile, de e păzit la tot pasul de îngrijitoare, ori de se târâie în colbul drumurilor, îmbrăcat cu o idee de cămaşă şi cioplind mereu cu cuţitaşul, el rămâne acelaş.

Ieri am petrecut din nou cu dânsul. L-am întâlnit în mijlocul drumului la intrarea de sus a satului Hâj... Aşezat pe o movilită de ţărână, mândru ca pe un tron de aur, se chinuia de zor să-şi facă o „tilincă" din coaja unei „loze". Era atât de preocupat, încât n'a dat nici o atenţie trăsurii ce se apropia. Ţăranul care mâna caii, dându-se jos din trăsură, s'a apropiat încet, privindu-l cu luare aminte. L-a întrebat ce face. Fără a-şi lua ochii de pe băţul drept ca lumânarea, pe care-l cioplea cu o jumătate de cuţit de bucătărie, răspunse repede şi neeăjit. „Fuier, face fuier!". Şi pentru cine-l faci?.

„Pintu Nenea!" răspunse ridicând odată ochii miraţi şi cu o singură clipire spre mine.

Dar cum te chiamă, măi băieţaş? „Acile" (Vasile) răspunse el nepăsător, continuându-şi lucrul. Iată-l şi pe Nenea, e în ograda din dreapta, să fi tot având vre-o 4 ani. Stă pe prispă întins pe o velinţă şi mârâie istovit, privind ţintă cu ochii aproape daţi peste cap, spre streşina de paie şi funingine.

Din fundul curţii ne iese înainte o femeie slăbuţă şi cu expresia feţii de roaba a casei ş'a bărbatului. E mama lor. „Ii bolnav săracu, tare-i bolnav, are patru ani şi nu poate nici vorbi, nici nu se poate mişca, că i-s moi ciolanele".

„Dom nilor Da mă necăjeşte, mă necăjeşte de-mi iese sufletul. Nici nu moare nici nu trăieşte. Doamne iartă-mă!".

Câte n'a făcut, la câţi vraci n'a fost, ba şi la un „doftor" d n târg, care nu i-o dat nimic, numai i-o spus să-l ducă la „apa cei mare" şi sărată dinspre amiadzădzi să-l scalde. Numai, bani i-o luat degeaba.

* * *

In drum, o droaie, mari şi mici, au înconjurat trăsura. S'a sculat şi „Acile" şi se îndreaptă spre porţile dela drum. Ţine cu amândouă mâinile „tilinca" verde, scoasă de pe băţul alb şi umed de mâzgă proaspătă. I-a ajutat căruţaşul nostru de-a scos-o, învăţându-l s'o sucească încet până se va desprinde de pe partea lemnoasă. E făcută cu o adevărată artă: Are şase deschizături mici, rotunde. La capătul mai gros are „dopul" cu tăietura pentru fluier. Intrat odată în curte „Acile" se îndreaptă spre „Ghemuieţul" de pe prispă, fluerând cât îl ţine puterea. Il întinde frăţiorului. In loc să se bucure şi să-l ia, acesta întoarce odată, trist, ochii spre el, apoi îi fixează din nou în eternul gol, spre streşină, cu o uşoară mârâială, ca şi cum ar fi spus tuturora: „zădarnic".

Dela deal de casă începe „imaşul" Inclinat înspre sat, cu vârful unit cu cerul, el pare o tablă uriaşă, verde, pe care se profilează spre asfinţitul roşietic cârdurile de vite, şi acoperişul ţuguiat al stânei. Mai încolo, răsfiraţi în grupuri de 5-6; pasc „cârlanii şi sterpele".

Deşi e seară, ceata de copii, cu capetele goale, tunşi cu „brăzdiţe", joacă înainte „meta".

O minge din pănură de suman negru, legată în ochiuri cu sfoară împletită e „bătută" cu un leaţ.

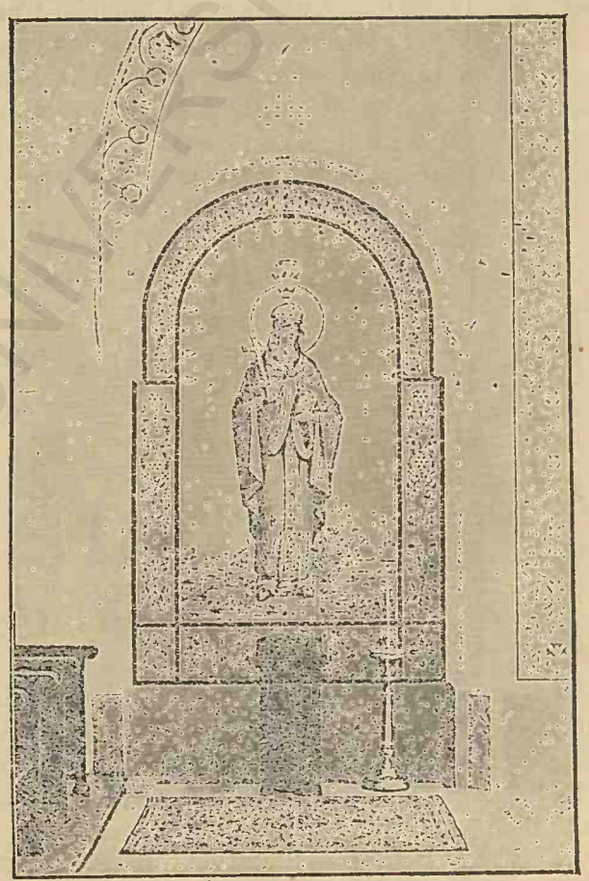

Catedrala episcopală, Icoana cuvioasei Paraschiva

Unul dă „de gioace", altul „rade" cu băţul, doi stau gata să fugă pân'la „metă", doi aşteaptă rândul la „ras" şi vreo 6-7 răspândiţi pe întreg câmpul de operaţiii pândesc să prindă „cucii" sau să-i poată „păli" pe fugari. E o întreagă tactică de războiu purtat cu mult meşteşug de aceşti pitici desculţi, cu picioarele crăpate, numai pui, încinşi cu cingătoarele de cureluşe artistic împodobite cu bumbi şi ţinte. Iată de unde porneşte viaţa.

* * *

Reconstituiţi pentru plecare. Pe un drum de ţarină cu şanţuri adânci, cu iarba mare şi grasă.

La dreapta, o fetiță paște două vaci mari, roșii. E seară și pare îngrijată de hrana lor. Le-a lăsat o clipă și a intrat în porumbul de-alături, ieșind, cât ai clipi, cu doi bostani verzi gălbui, pe care însă îi ascunde rușinată că i-a fost descoperită hotărîrea. Peste puțin, de după deal, se ridică roșie și ascuțită, spinarea unei clădiri mari: gara.

In tren, spre târgul uriaș, spre câmpul copiilor de pretutindeni, strânși în marea tabără națională a tineretului școlar.

Lume peste lume, grăbită, buimăcită de îmbulzeală, ducând pachete și coșuri enorme și zorind mereu tot înainte, înainte, după cum îi îndeamnă viața. Câteva pufăiri de cal nărăvaș, apoi liniște în marile cutii mișcătoare. Și aici dau peste acelaș cunoscut: uoci, uoci... acolo, uoci, uoci (jos)... se aude mereu un scâncet de copil, din compartimentul de alături. Peste puțin, apare în ușa deschisă pe jumătate un pitic cât o șchioapă, cu buclele blonde, încâlcite anarhic și strengărește: «Mele mele, lu nenea mele» se prezintă el cucoanei din margine, care chinuia zorită, un sfert de măr, brăzdat prin câteva șanțuri cu cei doi colți rămași de pe vremuri. Nenea e satisfăcut și mulțumește cu două trei aplecări întovărășite de pretențiosul „mersi".

In toiul mînciunilor, puiul e răpit însă de mama îngrijată și rușinată totodată de îndrăzneala acestuia.

* * *

Ce minunată ființă e copilul! O întreagă lume și viață pornește dela el și cu el înainte. In el credem și sădim nădejdiile vremurilor ce vin,

Desdimineață, debarcați din uriașul balaur al depărtărilor, grupuri, grupuri, trec grăbiți, în pas cadențat, spre locul mult dorit.

Un întreg oraș al piticilor s'a născut deodată ca din basme. Cât vezi cu ochii, în poiana din „Dumbravă" corturi albe, îngrădiri de hotare închipuite, gospodării în miniatură: opera „picilor" acestora în uniforme. Pretutindeni fierbere.

Viața se deapănă veselă și variată. Alergări, vâsliri, jocuri de mînge de tot felul. Și într'o zi măreață de vară, cu soare de foc și cer albastru. Neamul Copiilor s'a reîntâlnit în „Dumbravă" cu Copilul Neamului. A fost cea mai prețioasă zi din viața amândurora. In fața părinților înduioșați și a Părintelui Rege, s'au petrecut clipele înălțătoare ale revederii. Ore întregi au izvorît fără sfârșit șirurile celor mai buni și mai dragi.

Prin fața Majestăților Lor, Regele și Poporul, trecea Majestatea Sa Copilul, trecea arătând cerului și pământului că de astăzi începe viața și merge înainte, tot înainte!

Gh. N. Cârțu

Două surori

(Fragment)

Afară e un viscol năprasnic. Spulberă vântul fulgii înghețați, care se lipesc de figurile oamenilor—dându-le o senzație acută—de părul, sprâncenele și genele lor, de parcă ar fi îmbătrânit simultan, încărunțind cu toții. Andreia sta la măsuța din colț, cu bărbia rezemată'n palmă, privind atentă peștișorii ce înnotau într'un vas de cristal drept-unghiular. O distra îndeajuns acest favorit obiect de contemplație, încât nu putea pătrunde până la dânsa timidele scheunări ale lui Medor—biciuit de ger și mâhnit de izolare—ce-și înălța labele pe ușă, de afară, depe verandă.

După câtva timp însă, când gradul de atenție îi mai diminuă, percepu cu strângere de inimă glasul de afară și se repezi la ușă. In ochii lui Medor ce o priveau, Andreia ceti o vagă suferință, născută din imposibilitatea de a se adapta intemperiei cumplite de afară. Comunicase cu dânsul de atâteaori, acum îl înțelegea foarte bine. Ii cuprinse capul cu mâinile și-i vorbea ca unui om:

— „Nu, dragul meu Medor... de ce să fii mâhnit? Vijelia se va potoli curând și când vor apărea razele soarelui, vom ieși afară împreună și voi face oameni de zăpadă și ne vom juca iar. Apoi nu mai e mult până se sfârșește iarna. Lasă, Medor, fii vesel; eu sunt tristă!"

Mica încurajatoare însă, trăise mai puțin decât însuși Medor. Aștepta a unsprezecea primăvară. La vârsta ei nu știe nimeni că intemperiile revin însă, și se amplifică dând moarte.

—„... văd eu că nu te pot înveseli, nu stărui; totuși, dacă nu vrei să te joci azi cu mine, vino aici să stăm împreună." Și Andreia îl sui pe fereastră, iar dânsa își trase un fotoliu mai înalt, alături, și priveau în stradă.

Dela răscruci de drumuri porni încet și jalnic un grup de oameni, cu priviri desnădăjduite și împietrite de nedumerire, ținându-se cât mai aproape de micul sicriu pe care-l purtau pe umeri patru oameni; alții mai absenți și gravi—în aparență mai eroici—întrebau divinitatea unde se duc sufletele oamenilor și ce e moartea. Rugăciunile preotului

și cântările corului triste și umile—însoțeau corpul neînsuflețit și gândurile dureroase, înmărmurite și dure ale celor ce mergeau în urmă ori treceau întâmplător pe trotuare.

Andreia își trecu ușor degetele prin părul blond și strălucitor. Mama mare gândi ea—se retrage nevăzută și tristă – oridecâteori trecea vreun dric mortuar. Elizabeta o urmărește cu privirea dureros și pare tulburată adânc, dar niciuna nu voia să-i spună ce viziuni tainice, ce dureri de neuitat, le tremură gândul.

Andrei n'a văzut niciodată un om murind și nici nu știe aproape nimic despre moarte. Alții, cei mari, ce vor fi știind?...

...Daaannng, daangg, dang...

Locuința Andreiei e aproape de cimitir.

Își lipește palmele de obraji și strânge pleoapele. Când le deschide din nou, își simte ochii umezi. Clopotele au un răsunet atât de metalic și dogit,..

La moartea mamei tot așa sunau. De atunci e așa de mult, sau poate nu mai țin eu minte nimic, doar chipul ei palid și slăbit.

E pentru prima dată că se simte obsedată oarecum de toaca din turnul capelei din cimitir. Acum clopotele au tăcut, mute de durere parcă, în mintea copilei singure ce au însă infinite raze de prelungire. Incepu să se simtă neliniștită și-i venea să plângă. Nu mai e nimeni acasă și'ndată ce-și dete seama, îi fu și mai greu să suporte această singurătate.

Pe cer norii se mișcau încet, cenușii și opaci, mânați de ceva obscur și necunoscut, încotro nimeni nu știa, în jurul lor poate, în neștire.

Andreia se învinui că nu mai e dânsa aceea de întotdeauna, că nu mai avea curaj și siguranță, se gândi că își dăduse cuvântul mamei mari să nu se mai lese dominată de stări de melancolie—fie chiar nestatornice și vagi; în cele din urmă însă, se simți nedreptățită că fusese lăsată singură atâta timp, când cel puțin nici Medor nu era dispus să se joace cu dânsa...

Da, și vremea tot cerne mărunt fulgi mărunți și searbăzi... Fetița se îndreptă spre oglindă și se văzu pe sine, înaltă și fină, în rochia de catifea cenușie, cu guler înalt, ochii negri, mari și luminoși; părul gălben, dat pe spate și împletit în două cozi groase ce-i ajungeau până la talie Trecu în odaia de alături și deschise pianul. După câteva acorduri își recăpătă agilitatea și accentuând din când în când cu pedala—zâmbea cântând cu inspirație o sonatină de Beethoven, care avea ca subtitlu „für Elise." O cânta cu atâta simțire, încât se identifica deplin cu acea stare de simpatie superioară, izvorîtă din sufletul artistului. Când o termină, o luă „da capo" apoi „da capo al fine." Ultimele acorduri fură prelungi și pierdute. Andreia, puțin obosită, se lăsă pe speteaza scaunului și-și privi mâinile cu degete lungi, transparente. Mișca ușor degetele și părea un copil mic, mic de tot.

Se îndreptă apoi spre fereastră să mai caute ceva în caietele de note, dar când se reîntoarse la pian, observă că nu se prea vede.

Se întunecase prea curând, ori Andreia fusese prea distrată?...

„Am să închid atunci pianul" își spuse și suci comutatorul electric, trase storurile la ferestre, sună fata să-i aprindă focul care se stinsese de mult. După aceea își trase un scaun aproape de gura căminului și mai mult asculta decât privea pâlpâirea domoală a flăcărilor. Ele spuneau povești frumoase care o linișteau, și era fericită: visa. Toate fetițele visează. Creează o lume de basm.

După câteva ore stinsese numina și se culcase. Ușa dela sobă era deschisă și flăcările jucau lumini pe oglinzi, pe pereți, și umbrele mobile—în

Catedrala epscopală, Icoana Sf. Ioan dela Suceava

întuneric—aduceau mister. Andreia cu brațele încrucișate sub cap, privea în tavan. Dela etaj se auzeau sgomote, o petrecere; cineva cânta la violoncel... vis,

Bunica deschise ușa și se strecură în odaia semiobscură. O înveli mai bine pe Andreia, mai puse lemne pe foc și închise portița, apoi ieși. Vântul vuia prin hornuri.

Bine că are firea aceasta nu prea ușor de subjugat și sigură de sine—gândi Doamna Ciudin.—Gabriela mamă-sa nu era ca dânsa, nici chiar Elizabeta. Andreia, deși imaginativă, nu va cere vieții lucruri absurde.

Li—cum îi zicea Andreia, surorii sale, când

dânsa avea câţiva ani şi nu putea vorbi decât în silabe—era cu zece ani mai mare ca dânsa, dar nu putea să suporte uşor singurătatea. Ii trebuiau prietene—se chinuia, fiindcă o dezamăgeau—lecturi nenumărate, plimbări rare, dar lungi, excursii cu vaporul mai ales.

Când era mică, voia să i se spună poveşti, să nu fie lăsată un moment singură; se plimba nervos prin casă când se întâmpla ceva mai neobişnuit şi o nemulţumea, apoi plângea în braţele bunicii.

Andreia a putut întotdeauna să se domine, la Elisabeta tensiunea sufletească are scăderi bruşte cu reveniri târzii şi chinuite.

Uneori citeşte zile întregi, nopţile dearândul, rezumă scrie şi e satisfăcută de sine şi de totul. Alteori însă, nu poate sta acasă, aleargă mereu să se regăsească, să-şi găsească plenitudinea sufletească, dar evident, fiecărui elan îi răspunde o înfrângere, o deziluzie nouă.

—„Li, unde te duci mata, Li?" Cu pălăria de panama albă, în taiorul bleu marin, Li se duce la prietena sa, apoi apucă prin grădină la cinematograf şi vin amândouă acasă, animate de conversaţia lor neîntreruptă. Pe urmă zile dearândul nu mai face altceva nimic, se îmbracă şi iese. Pe înserat se întoarce şi răsfoieşte vre-o carte, dar nu adoarme decât după miezul nopţii. Are atâtea gesturi bizare această fată; e atât de complexă şi-ţi inspiră multă consideraţie, dar îţi sugerează gânduri deprimante când o vezi tăcută şi meditativă; suscită atâta curiozitate când vorbeşte de noţiuni generale, de fericire, de exemplu, ori de iubire. Insă, vorbind rar şi măsurat, după câteva fraze se opreşte şi rămâi stingherit s'o rogi să spuie ceva, şi dacă totuşi o face, se scuză că nu ştie nimic despre lume, că e străină de viaţă, ori că e prea tânără. Dar cât de mult trăieşte ea totuşi, o viaţă interioară numai a ei, nepătrunsă şi tainică nu din egoism, ci poate din oroare de a se oglindi în apa tulbure şi stătută asupra căreia nici n'ar putea să vorbească, e viaţa sa propria sa experienţă. Ar fi de neînchipuit. Lethe! Lethe! Dar ea nu vine niciodată.

Din camera sa de alături, bunica auzise zilele trecute pe Elisabeta spunând Clementinei—prietenei sale:

—Nu te necăji în zadar, buna mea Clemans voi lipsi şi de această dată dela petrecerea la care mă inviţi. M'ar deconcerta şi exaspera. Durerea aceasta de cap e îngrozitoare... Tu vei putea înţelege şi ierta, cel puţin mai târziu, eşti poate singura persoană dela care cer acest lucru... Apoi, cu glas tremurat: „Cu mine conlocuesc fantome, pe care nu le pot înlătura nici într'un fel"...

Doamna Ciudin scăpă cartea din mână şi nu se euse în ziua aceea nicăieri. Pe urmă când văzu pe nepoata ei cu cearcăni la ochi şi cântând singură, stând nemişcată într'un colţ al canapelei, îi comunică proiectul ei de călătorie în străinătate.

Un surâs trist îşi flutură melancolia pe figura gânditoare a Elizei, dar totuşi surâs aşa cum numai un licăr neştiut, de nădejde e în stare să-l aducă.

A-lta Petrovici

ORIENT

Amurg târziu... Sclipiri de stele pale.
Răsare luna'n vârf de minarete
Cu ochi adânci de vrăji orientale
Curg basmele, ca ploile încete.

Cu aur greu ţesut din veşnicii
De legănarea limbelor păgâne,
Adoarme ziua'n larguri de câmpii
Cu fruntea albă'n palmele bătrâne.

Chemări de ape limpezi ca oglinda,
Prin care trec alene, crocodilii,
Din infinit şi-au desgropat colinda,
Culcându-se în braţele Sibilii.

De undeva, un svon nedesluşit
Trezeşte din visarea lor coralii;
Răcneşte un leu cu glasul răguşit
Şi freamătă în larguri portocalii.

Din pânza nopţii negre se desprind
Pe strune străverzii de mandoline,
Misterele ce tainic te cuprind,
La strigătul pădurilor virgine.

In freamăt lung, oleandrii şi curmalii
Se închină 'ncet cu braţele'n tăcere,
Şi umbrele cu chip de evantalii
Sărută vraja albă din unghere.

Cu ochi blajini, gazele şi girafe
Măsoară orizontul adormit,
Şi stelele în slove caligrafe
Işi risipesc veleatu 'mbătrânit.

Din două lumi legendele brahmane,
Se deapănă nostalogice cu anii;
Spre Meca, trec departe, caravane
Şi tremură îngânduraţi bananii.

Chemări răzleţe...Clopotul vegherii
Trezeşte din visarea lor măslinii
Spun basme indiene palmierii
Şi sfătuesc în infinit smochinii,

A. G. Delafântânele

Zâmbete

De-abia se înserase, o repede înserare de iarnă deasupra întinderilor albe de zăpadă. Rătăcind la întâmplare pe străzi, așa își trecuse timpul Alexandru Mareș și acum se întorcea spre casă. Noaptea pe care așteptarea-i înfrigurată o îndepărtase mult, se apropiase. Simțea cum agitația-i extremă se spulbera, cum dorințele-i arzătoare se stingeau când fericirea îi surâdea. Altă dată nu ar fi crezut aceasta, dar acum fără păreri de rău ar fi renunțat chiar la fericire. Poate noaptea asta, când va fi alăturea de Lia lui, îi va răpi singura bucurie visele scumpe și va fi silit să se despartă de ele. Și el doar o rugase pe Lia să vie! Cu gândul revedea acele clipe. Și ce frumos visa el iubirea. Vor fi departe... departe... ei singuri, pierduți pe culmi, alergând pe poeni înverzite, prin codri seculari, suind munții abrupți și de acolo privind de jur împrejur, măreția cerului albastru. Sup cupola-i senină, pe sub copacii înfloriți, sub farmecul naturii primitive vor deveni iară copii nevinovați și simpli ai pământului, îmbătându-se de lumină, de libertate, de viață...

Cursul gândurilor îi fu de odată întrerupt. Ajunse se acasă.

Intră în odaie. Obosit Mareș se opri în fața vetrei. Aerul cald ce-i vine în față îl moleșește. Își trage un scaun și se apropie de cămin, privind cărbunii roșiatici deasupra cărora pâlpâie flăcări albastre. E întuneric, încât se observă în voie capriciile focului. Alternarea de lumini și umbre, văpăile când mai puternice, când par că se sting, cuprind într'o legănare dulce, acest suflet sbuciumat. Nici un gând, nici o imagine nu trec lămurite prin mintea-i toropită. Agitația-i intensă aduse după ea acea liniște adâncă dintre primele fulgerări urmate de tunete și furtună. O răbufneală de vânt trezi pe Mareș din amorțeală. Deschise ușa și fu lovit în față de furia viscolului, ce târa în vârtejuri pulberea fină de zăpadă. Oare va veni ea? se întrebă în sine neliniștit privind de-alungul străzii pustii. Fiori de frig îi străbat corpul. Inchise ușa și căzu desperat pe caun. După un timp oarecare în tăcerea din odaie se aud niște bătăi la ușă. Mareș sări și deschise repede.

— Tu ești, spuse el cu un ton certător, îmbrățișându-și iubita. Am crezut că nu mai vii.

— Așa îmi mulțumești c'am venit pe un astfel de timp? îi răspunse Lia prefăcându-se supărată. Ii oferi obrazul rece să-l sărute, apoi îl îndepărtă ușor cu mâna. Se așează pe un scaun în fața căminului după ce își luase pălăria și mantila. Părul moale, negru lucitor, ce contrasta cu fața-i albă, îi căzu pe umeri, ochii plini de întuneric priveau în foc. Ființai micuță părea o floare gingașă de crâng o floare de-abia deschisă cu petal nespus de plăpânde, ce trebuiau păzite de bătaia vântului aprig. Brațele, sânii rotunzi, formele pline se întrevedeau prin faldurile rochiei. Mareș în extaz se simți cuprins cu totul de admirație ca în fața unei madone pe care un maiestru de geniu al renașterii o înviase pe pânza lui. Ce farmec suav au clipele acestea de contemplare! Ființa iubită e aproape de tine, apare învăluită în acea lumină albă rozâ de ideal. Ce efluvii sufletești necunoscute pot da atâta duioșie privirilor, o melodie așa de lină vocii? Buzele lor se mișcau mai încet, abia mai pronunțau cuvinte șoptite în aiurare, se căutau. Se întâlniră și culeseră un sărut plin de căldură. Cu ochii beți de fericire de fericirea primului sărut erau pierduți în altă lume, lumea feerică a viselor...

...Și timpul trecea. Afară numai ningea, nori mari cutreerau cerul. Intunericul dispărea pe încetul; o lucire roșiatică se arată la răsărit. Norii, cu fășiile lor multicolore păreau flamurile prevestitoare venirii împăratului ceresc. Lumina trandafirie a zorilor inundă pământul. Zeul suprem, soarele apăru departe, luminând spațiile nemărginite.

Cei doi iubiți tresăriră, era clipa despărțirii.

Calea lor se întretăiase odată și poate pentru totdeauna pentru ca în eternitate să nu se mai întretaie!

Totuși zâmbetul mulțumirii depline le înflorea fața. Ce le mai păsa lor de lumea întreagă! Lumea o cucerise prin ei, prin tainica vibrare ce-o simțise sufletele lor...

Ioachim Silvestru

Folklor basarabean

colectat de N. Palamaru

Cântec

Frunzușoară clocotici,
La tot nucul patru, cinci,
Dar la nucul din carare
Șade voinicel calare
Și tot strigă'n gura mare :
— Hai, mândruță'n pas mai mare,
Cu basmaua cea cu floare,
Și mi-i șterge de sudoare.
Trupul tău cel subțirel,
Parcă-i tras printr'un inel,
Dela cap și pân'la brâu,
Parcă ești un spic de grâu.
Dela brâu pân'la picioare,
Parc'ai fi privighetoare.
— Eu cu tine râd, vorbesc ;
Da' tu crezi că te iubesc,
Eu cu tine vorbă fac,
Da' tu crezi că mi-ai fi drag,
Eu cu tine mânânc, beu
Și tu crezi c'am să te ieu.
Ba eu, bade, te-oi lua
Cum nu-i crede dumneta :
Când a crește grâu'n tindă
De-a să-i bată foaia'n grindă,
Când a crește minta'n casă
De-a să-i bată frunza 'n masă...

La luna lui Mai

Hei, hai, la luna lui Mai!
La luna lui Mai, la una :
Plânge maica'ntotdeauna.
Hei, hai, la luna lui Mai!
La luna lui Mai la două :
La'mpăratu'oaste nouă. Hei, hai, și cl.
La luna lui Mai la trii :
Mă duc, maică, să mă scriu.
La luna lui Mai la patru :
Mă duc, maică, la'mpăratu ;
La luna lui Mai la cinci :
Mă duc, maică, de pe-aici.
La luna lui Mai la șasă :
Mă desbracă de camașă.
La luna lui Mai la șapte :
Parahoadele-s deșarte.*
La luna lui Mai la opt :
Mă sui, maică'n parahod.
La luna lui Mai la nouă :
Mă desfac, maică, în două.
La luna lui Mai la zece :
Inimioara'n mine-i rece.
Hei, hai, la luna lui Mai.

Cântec de jale

Frunzușoară în tochit,
Cât am fost și-am holteit,
Floarea bradului am iubit.
Când am dat la însurat,
Floarea bradului am luat.
S'a făcut o nuntă'n sat
Și-am văzut lume frumoasă,
Haide, slută, haide-acasă
C'ai ajuns și tu mireasă.

Cântec

Izvoraș cu apă rece,
Dare-ar Dumnezeu să sece.
Să rămâie pietrele
Și să moară fetele,
Să rămâie doar flăcăii
Și să plângă ca mișăii...
Unde-or vedea mal de piatră,
Să le pară-un stat de fată ;
Unde-or vedea o moviliță,
Să le pară-o copiliță :

Colind

Sculați, sculați,
Boeri mari!
Florile dalbe.
Și sculați și slugile
S'aprindeți făcliile,
Și luminați curțile!
Este-o hulubiță
Frumoasă, mândruliță,
Hulubița s'a pornit
Pân'la nouri s'a suit,
Apă'n gură a luat
Și la pui s'a înturnat
Și cu hrană i-a hrănit :
Domnu'n ceruri a zâmbit.

* Parahod=corabie. După ce se prezentau la priiom (recrutarc), Moldovenii din Basarabia erau duși la oaste,deobiceiu, prin fundul Rusiei,

Varia

Recenzii

Emil Diaconescu: *Imperialism şi state balcano-dunărene.* D. Emil Diaconescu face în volumul citat, o nespus de interesantă expunere a frământărilor, cari s'au petrecut ori au avut repercusiuni în ţările noastre, dela asediul Vienei (1683) de când începe decăderea Turciei şi până la 1877, când ne-am recăpătat independenţa politică.

Situaţi la întretăierea imperialismelor austriac şi rus, la care se adaugă mai târziu interesele franceze şi engleze, teritoriul ţării noastre avea să sufere depe urma ofensivei împotriva împărăţiei otomane, succesive încălcări şi retrocedări dupăcum înclinau sorţii luptelor. D. Emil Diaconescu conturează documentat zigzagul capricios al formelor politice prin care am trecut în acel timp, închegând minunate pagini de geografie politică.

D-sa prezintă luminoase date, care privesc Basarabia de altădată. Relevăm în acest sens, capitolul despre rectificarea graniţei din sudul Basarabiei, intervenită după războiul Crimeii şi pornită din dorinţa puterilor aliate, de a îndepărta pe Ruşi dela gurile Dunării, cu remarcabila propunere a delegatului englez să se retrocedeze Moldovei o fâşie însemnată, din teritoriul răpit de Ruşi, începând dela Hotin dealungul Prutului; precum şi chestiunea Bolgradului, când Ruşii folosindu-se de faptul că există o a doua localitate cu acelaş nume pe malul lacului Ialpug pe unde se putea ajunge la cursul Dunării, cereau ca noua graniţă să treacă pela sudul acestei localităţi şi nu dincolo de Bolgrad-Tabac, aşezat mai înspre nord.

In genere, prin lucrarea „Imperialism şi state balcanico-dunărene, d. Emil Diaconescu a adus o valoroasă contribuţie la lămurirea epocii în care s'a pregătit constituirea statului nostru unitar de astăzi.

P. St.

Lucia Burdun: *„Naturalismul în pedagogie"* (Brăila 1935).—Volumul cu acest titlu este publicat după moartea autoarei—Lucia Burdun—fostă profesoară de filosofie la Brăila de către soţul ei d. G. Burdun, profesor în acelaş oraş.

Cuprinde un istoric complect asupra naturalismului în filosofie şi pedagogie din antichitate şi până azi.

Autoarea, prin cuvinte clare şi duioase—cuvinte care ne prevestesc durerosul său sfârşit în floarea vârstei—înfăţişează galeria marilor pedagogi cari au cerut şi cer un lucru aşa de uşor de conceput şi totuşi, aşa de greu de înfăptuit: respectarea şi desvoltarea naturii omeneşti.

A se cunoaşte natura copilului, a pleca dela ea, a desvolta cu prudenţă şi cu încetul germenii pe care însăşi natura i-a sădit în copil, e un deziderat scump al şcoalei actuale, un deziderat care trebue realizat şi din acest punct de vedere, cartea Luciei Burdun poate fi de mult folos acelora care se gândesc la mijloace mai fericite de educaţie, la o soartă mai bună a copiilor noştri...

Personalitatea—idealul pedagogiei actuale—la care ţinteşte şi autoarea lucrării de faţă, nu se înfăptueşte aşa de uşor, ci cu multă osteneală, cu multă trudă „printr'o luptă trudnică cu tine însuţi" şi ca atare pentru a se ajunge la acest ideal, educatorul trebue să fie răbdător, să procedeze conform naturii care „nu face saluturi, ci înaintează treptat" cum a zis Comenius.

Aceste calităţi de fond ca şi de formă fac din Opera Luciei Burgun, o lucrare de prez.

A. P.

Al. David

1910-1935

Oricine l-a cunoscut mai mult sau mai de departe, numai cuvinte bune spune despre: *Alexandru David.*

Viaţa lui s'a clădit din muncă cinstită, aşa cum va fi văzut-o în zilele copilăriei în comuna Bardar din Lăpuşna. Cu aceeaşi râvnă a continuat la Liceul Donici din Chişinău şi apoi la Facultatea de litere din Bucureşti al cărei licenţiat este. Nu a fost însă numai sârguinţă de şcolar, ci dorul după o lume, alta, mai dreaptă. De timpuriu a început să răscolească texte colbăite, căutându-le sensul. In anii studenţiei—între altele—la Fundaţia Vasiliu Bolnavu a arătat că „Şalul Negru" al lui Puşchin îşi are izvorul într'o poezie românească, pe care exilatul din Petrograd a cunoscut-o în timpul şederii în Chişinău. (O traducere după Puşchin a făcut-o Constantin Negruzzi). Din toamna anului 1932 îl găsim redactor la „Cuvânt Moldovenesc", gazeta săptămânală a „Astrei Basarabiei", unde militează pentru gândurile lui, pentru înfăptuirea lor.

Al. David a crezut sincer într'o ridicare socială şi culturală a satului. (Mi s'a spus că organizase o cooperativă de consum).

Când a murit aşa cum nu trebuia să sfârşească, era militar. Dar prostia celor mulţi şi neînţelegerea l-a frânt din sborul abia început.

Din toate însă va rămâne şi pentru cei ce vor veni după noi:

Al. David. primul bibliograf al Basarabiei, despre aceasta cred s'a spus mai nimic.

Ce se făcuse până la David se vede din rândurile unui emerit bibliograf, d. A. Georgescu-Pistu:... „pentru Basarabia, abia din scrierile mai recente asupra vieţii ei spirituale putem reconstitui mai largă măsură bibliografia românească aparţinătoare ei" (Bibliografia literară română. Buc. 1932 p. 187) (Sublinierea e a noastră). Cu *Bibliografia lucrărilor privitoare la Basarabia apărute dela 1918 încoace.* (Chişinău 1933, 48 p. 1.95×14 lei 25) se face primul pas.

Pe lângă cele 351 de lucrări, s'ar putea adăoga: G. I. Bratianu: Le probleme des frontieres russo-roumaines pendant la guerre de 1877—1878 et au congrés de Berlin. Bucarest 1928 şi altele.

Dar în cuvântul înainte al acestui volum îşi recunoaşte anume lipsuri (de altfel inerente unei lucrări deschizătoare de drum şi deficientei organizări a cărţei), iar „Broşura de faţă este — cum singur spune—numai un fragment din bibliografia completă a Basarabiei.

Increderea insuflată de această bibliografie se adevereşte cu apariţia volumului: *Tipăriturile româneşti din Basarabia—sub stăpânirea rusă.* (1812—1918) Bibliografia vol. I 1814—1880 (Chişinău 1934, 120 p. (27.5×16) lei 180).

Numai cu aceste două lucrări, totuşi Al. David *s'a înscris* adânc în istoria bibliografiei româneşti.

De aceea, cei care au crezut în el, (Cuvânt Moldovenesc din 14 Aprilie 1935 îi închină o pagină) trebue să poarte grijă manunscriselor lui: *Al. David, primul bibliograf al Basarabiei.*

Theodor Ludu

Bibliografie

G. Călinescu: Opera lui Eminescu, vol. II.

Ion Creangă: editat de **Paul P. Papadopol.**

Cezar Petrescu: Luceafărul (romanul lui Eminescu).

Petru Stati: Interpretări din lirica latină.

Publicaţiuni primite:

Gândirea, Dir. Nichifor Crainic, Bucureşti.

Viaţa Românească, Dir. M. Ralea, Bucureşti.

Adevărul literar şi artistic, Prim-redactor M. Sevastos, Bucureşti.

Junimea literară, Dir. I. Nistor, Cernăuţi.

Gând românesc, Prim-redactor Ion Chinezu, Cluj.

Făt-Frumos, Dir. Leca Morariu, Cernăuţi.

Gândul Vremii, Dir. M. Uţă, Iaşi.

Viaţa Basarabiei, Dir. Pan Halippa, Chişinău.

Revista critică, Dir. Giorge Pascu, Iaşi.

Arhivele Basarabiei, Redactori: Const. Tomescu şi Toma Bulat, Chişinău.

Ideea Românească, Buzău.

Gazeta Cărţilor, Dir. D. Munteanu-Râmnic, Ploeşti.

Convorbiri literare, Bucureşti.

Suflet Nou, Comloşul Mare.

Grai Moldovenesc, Dir. A. G. Delafântânele, Iaşi.

Frize, Braşov.

Azi, Redactori: Zaharia Stancu şi Petru Manoliu, Bucureşti.

Fruncea, Timişoara.

Buletinul Asociaţiei Invătătorilor, Redactori: Titus Minea şi Const. Cotruţ, Bălţi.

Buletinul cărţii, Ed. Cartea Românească, Bucureşti.

Colaboratorii acestui număr:

Gh. N. Cârţu, A. G. Delafântânele, Tatiana Gălușcă, Valeriu Grecu, Teodor Ludu, Titus, Nicolau, N. Palamaru, A-tta Petrovici, Petru Stati, Petru Gr. Vasiliu, etc.

D-lui.....

Str......

Comuna (Oficiul).....

Judeţul.....

IAŞI — TIPOGRAFIA CONCESIONARĂ ALEXANDRU A. ŢEREK, STR. G. MARZESCU No. 9. — IAŞI

Biblioteca Universităţii Iaşi